

De Kunst-en Kulturele Kring Rupelgouw (RUGO)

Door Marc Verlinden

De geschiedenis van een vereniging schrijven is vaak door gebrek aan bronmateriaal een zeer moeilijke opdracht.

RUGO, die 85 jaar geleden gesticht werd, vormt een uitzondering. Naast de bijna complete reeks van hun tijdschrift RUGO/GEWAS¹ bezitten we ook de verslagen van de vergaderingen en de briefwisseling van secretaris Emiel Fredrix. Van zowel de vergaderingen en de briefwisseling werd door mij een transcriptie gemaakt zodat we chronologisch een zeer accuraat overzicht kunnen samenstellen. Dat we uit deze rijkdom kunnen putten hebben we te danken aan Herman De Meulenaere, voormalig voorzitter van de Vereniging van Schrijvers voor de Jeugd, opgericht in 1945 te Antwerpen door Moorkens, Fredrix en Jan Peeters.

De heer De Meulenaere was dusdanig in het bezit van de briefwisseling van Fredrix² die hij aan de gemeente Boom schonk. Vermoedelijk werden ook de verslagen van de vergaderingen van RUGO door hem geschonken³. Zonder het initiatief van de heer De Meulenaere was het nooit mogelijk geweest dit artikel te schrijven over de boeiende, maar tot nu toe, vrij onbekende geschiedenis van RUGO.

Mede door het expressionisme beleefde de literatuur-en kunstwereld tijdens het interbellum een explosieve groei.

¹ Zie bibliotheek Ten Boome (www.tenboome.be)

² Archief Ten Boome V0392

³ Archief Ten Boome V0703

Ook de Rupelstreek bleef niet achter en kende tijdens die periode heel wat schrijvers, dichters en kunstenaars die, met wisselend succes, hun artistieke creaties op het grote publiek loslieten.

Al dat talent moest verenigd worden, waardoor tijdens die periode ook heel wat kunstkringen het licht zagen. De meeste van deze verenigingen kenden geen lang bestaan. De redenen waarom zijn vaak legio. Aan ingrediënten die een kunstkring tot mislukken doemden was er alvast geen gebrek.

Onder de schrijvers en dichters waren er die tot de gematigde stroom behoorden (modernisme). De meer 'radicale' stroom behoorden tot de 'historische avant garde', een verzamelnaam die dadaïsme, kubisme, expressionisme, futurisme en constructivisme verenigde. Bij de beeldende kunstenaars maakte in die periode dan weer de abstracte kunst een opmars.

Ook profilering was vaak een onoverkomelijk struikelblok die het bestaan van een kunstkring kon ondermijnen. Voor de jonge kunstenaar was zulk een vereniging een dankbaar hulpmiddel om met zijn artistieke creaties in de openbaarheid te komen.

Mits de kunstenaar in spe wat 'open mindend' was en kritiek kon verdragen, was een kunstkring een leerschool die de weg naar het succes plaveide. We zien dan ook vaak dat diverse kunstenaars tot meer dan een vereniging behoorden.

Tijdens de jaren dertig werden er in Vlaanderen diverse literaire verenigingen gesticht. In 1934 nam Ludo Van de Wijgaert¹ het initiatief om ook in Boom een vereniging op te starten die hij de naam RUGO (RUpelGOuw) gaf.

RUGO beperkte zich echter niet enkel tot het literaire luik maar breidde haar werking uit met beeldende kunst, architectuur en film. Door meerdere kunstvormen te betrekken steeg ook de interesse voor het tijdschrift dat de grootste bron van inkomsten was en waarvan het bestaan van de vereniging afhing.

Tussen 1935 en 1937 ontstond er een machtsstrijd tussen stichter Ludo Van de Wijgaert en Gaston Moorkens² waarvan het pleit beslecht werd in het voordeel van deze laatste. Het bestaan van RUGO kwam tijdens deze periode van onenigheid meerdere keren in het gedrang. Toch wist ze deze crisis te overwinnen. Wereldoorlog II en het strenge cultureel beleid van de bezetter werd de vereniging, die tot 1941 zou blijven bestaan, uiteindelijk fataal.

¹ Van de Wijgaert (Lier 1909 + Boom 1989). Hij kwam na de Eerste Wereldoorlog met zijn ouders in Boom wonen, waar zij een boekenwinkel openden aan de Antwerpsestraat. Hij liep school in het O.-L.-Vrouwcollege en volgde privélessen bij Victor De Meyere en dr. Benoit Lamot. Hij publiceerde diverse literaire werken die in de bibliotheek van Ten Boome te raadplegen zijn. (www.tenboome.be)

² Gaston Moorkens was de zoon van Benoit en Mathilde De Bruyn die een linnen-confectiezaak uitbaatten in de Blauwstraat nr. 2. Onderwijzer-schrijver Moorkens wist ondanks zijn jeugdige leeftijd RUGO bekendheid te geven tot ver buiten de grenzen van de Rupelstreek. Hij publiceerde ook literair werk onder de pseudoniemen Tony Heidekens en Richard De Wilde.

Gaston Moorkens (Foto: '36 RUGO' koppen-Ten Boome B1236)

1934

Op 21 oktober 1934 had de stichtingsvergadering plaats in Hotel L'Univers¹ aan de Antwerpsestraat in Boom, waar schrijver Victor de Meyere tot erevoorzitter werd benoemd². De Meyere en Emiel Fredrix hielden een toespraak³.

¹ Op deze plek (Antwerpsestraat 34) bevindt zich vandaag winkel "Zeeman". Het hotel werd uitgebaat door Henri Everaert (Karel Mathilde) °Boom 12/10/1892 gehuwd met Hermans P.P.(Bron: Kiezerslijst Koophandelsrechtbank 1937-bibliotheek Ten Boome B1235)

² Victor Carolus De Meyere, letterkundige, folklorist °Boom 1873 +Antwerpen 1938 (Bron: Jaarboek Ten Boome 1996-1997, Victor De Meyere) waarover ook verder in dit artikel meer info.

³ RUGO tijdschrift, eerste jaargang nr.7, pag. 89 -Bibliotheek Ten Boome B0947

Rechts vooraan, Hotel l'Univers. Het hoge witte gebouw, rechts achteraan is het gemeentehuis. (postkaartenarchief Boom)

In het eerste nummer van het tijdschrift "RUGO" dat door voorzitter Van de Wijngaert werd uitgegeven¹, lichtte hij meteen de opzet van de vereniging en het bijbehorend tijdschrift toe: *'Enkele jongeren, bewust van de noodzakelijkheid van een inniger kultureel verkeer tusschen de schoonheidslievende en kunstminnende bevolking eenerzijds, en de kunstenaars uit de Rupelstreek anderzijds, hebben besloten, als band die voornoemde groepen zou verbinden, een maandblad uit te geven dat de uiting wil zijn van het kunstleven en van elke kultureele prestatie van de Rupelstreek....'*

¹ Boekhandel Ludo, Antwerpsestraat 265 (in 1936)

Aan dit eerste , vrij bescheiden nummer, werkten verder mee: dichter Paul Verbruggen¹, Albrecht Maes² en Emiel Fredrix³.

Fredrix woonde in Niel en was gehuwd met Augusta Van Laeken (°1903 +1983). Hij trad op als secretaris van de vereniging, een functie die hij zou blijven uitoefenen tijdens het ganse bestaan van RUGO. Als bediende bij Esso Belgium had hij een typemachine ter beschikking die hij dagelijks een half uur mocht gebruiken ten dienste van RUGO. Hij schreef een tiental kinderboeken en wijdde ook 2 essays aan te vroeg overleden jeugdauteurs: Hilda Casteels en Armand Suls. In 1934 ontving hij de Pol de Montprijns voor 'Van twee Jongens en een Oude Heer'. Zijn werkijver en inzet voor RUGO dwong respect af. Hoe hij dit alles wist te combineren blijft een open vraag.

¹ °Boom 1891 +Deurne 1966, zoon van Michaël Emiel (onderwijzer middelbare school) en Prudentia Amelia Van Wouwe. Studeerde aan het Kon. Atheneum Antwerpen. Daarna aan de Gentse Hogeschool. Werd aangesteld in de Stedelijke Hoofdbibliotheek te Antwerpen. Nam in 1922 ontslag en ging aan de slag 'in den handel'. Publiceerde o.a.: Verzen (1919); De Voorhof (1924); Gedichten (1932); Levenswijding (1933); De Winter laat niet los (1937); Aspecten (1938). Jane Molloy vertaalde in het Frans: Le Portique (1932). Vertaalde uit het Spaans: De eigenhandige levensbeschrijving van de gelukz. Anna van Sint-Bartholomeus (1937). Medewerking aan: Goedendag, De Beweging, Ruimte, Ter Waarheid, Vlaamsche Arbeid, Dietsche Warande en Belfort, Volk, Gewas e.a (Bron: Tijdschrift Gewas 1939, jg. 5 nr. 5 (bibliotheek Ten Boome B1210))

² Maes schreef in dit eerste nummer het eerste deel van een vervolgvverhaal, getiteld: 'De Jongeren de Begenadigden'. Een tweede deel kwam er nooit. Verdere info over Maes ontbreekt. Hij schreef ook verder geen artikels meer in het tijdschrift van RUGO.

³ Emilius Henricus Fredrix °Antwerpen 1903 +Wommelgem 1992, zoon van Franciscus en Maria Leonia Maes. Hij publiceerde ook onder het pseudoniem Bernard Pieters. (Bron: Hugo Frederix)

In het eerste nummer van RUGO publiceerde hij een eerste episode van het vervolgverhaal 'Bij Suze in Vakantie'.

Emiel Fredrix (Foto: '36 RUGO koppen'-Ten Boome B1236)

Op 9 december 1934 had de eerste officiële bestuursvergadering plaats in het Hôtel l'Univers.

Nadat mevrouw Fredrix een bloemenruiker in ontvangst mocht nemen voor het gelauwerde 'Van twee Jongens en een Oude Heer' van haar echtgenoot, ging de vergadering van start. Naast Fredrix en Van de Wijgaert waren aanwezig: Averhals (Schelle), Van de Kerckhoven (Boom), Vercruysse (Avelgem), Vercruysse (Antwerpen), Hens (Willebroek) en Roofthoofd (Boom).

Op de agenda: het inrichten van een tentoonstelling die rond Pasen 1935 moest plaatshebben. Bij hun zoektocht naar een geschikte locatie viel hun oog op de vrij recent opgerichte Provinciale Technische School¹. De ligging aan het gemeentelijk park en de kermis, die voor extra bezoekers zouden zorgen, maakte het een gedroomde locatie.

Eerder hadden ze van schepen Van Cleemput², die vanaf 1937 ook lid was van RUGO, het oud-gemeentehuis of het huis naast het oud-gemeentehuis ter beschikking gekregen. Frans Roofthoof³ wees dit aanbod meteen af omdat, bij gebrek aan voldoende licht, de kunstwerken niet tot hun recht zouden komen.

Van de gedroomde locatie (technische school) kwam uiteindelijk ook niets, waardoor ze zich opnieuw tot schepen Van Cleemput moesten wenden. Een nieuwe locatie werd gevonden in de Gemeentelijke Jongensschool aan de Hospitaalstraat.

¹ De eerste cursussen werden in 1928 georganiseerd (Bron: Groeten Uit Boom, A. Vinck, pag. 249). Ten Boome-B30

² Jozef Van Cleemput (°1903 +1967 was in 1936 schepen van Onderwijs. Tussen 1947 en 1967 was hij burgemeester van Boom.

³ Frans Roofthoof, kunstschilder (°1888 +1958) behoorde tot de stichters van RUGO. Om zijn artistiek talent te verruimen reisde hij zowat heel Europa rond waar hij o.a. musea bezocht in Londen, Parijs, Berlijn, Rome enz. Hij deelde zijn ervaring graag met jonge maar ook oudere kunstenaars die hij met raad en daad bijstond. (Bron: 1939-Tijdschrift Gewas, jg. 5 pagina 100-Ten Boome B0967)

1935

Op 27 januari 1935 werd een vergadering belegd in Zaal Apollo, aan de Kerkstraat, waar de laatste details voor de tentoonstelling werden uitgewerkt¹. Aan plaats was er in de school zeker geen gebrek. Elke kunstschilder zou over een apart klaslokaal kunnen beschikken om zijn kunstwerken te exposeren.

De gemeentelijke jongensschool (FAB 8866)

Er ontstond wel een discussie over het al dan niet aanstellen van een jury die de kunstwerken vooraf moest goedkeuren. Uiteindelijk kwamen ze tot een akkoord dat door Fredrix in het verslag als volgt werd opgetekend:

‘Elke schilder is verantwoordelijk voor eigen werk. Een jury zal een lichte controle uitoefenen, meer kameraadschappelijk te werk gaan.

¹ Kerkstraat 17, zaal Apollo werd uitgebaat door Joannes Bal en echtg. De Decker

Wanneer zij meenen dat een of ander doek best niet tentoongesteld wordt, zal dit als 'wensch' aan de schilders te kennen gegeven worden.

De heren Couckx¹, Van de Wygaert en Fredrix worden aangesteld als juryleden'.

Om het geheel wat aan te kleden werd aan het stadsbestuur van Antwerpen gevraagd om stukken uit het Museum van Folklore en van Scheepvaart in bruikleen te krijgen. Het verzoek werd niet ingewilligd om reden dat er nooit stukken uit het museum werden in bruikleen gegeven.²

Om de kosten te dekken voor de tentoonstelling werd op zaterdag 2 februari 1935 een bal ingericht: *'De heer voorzitter doet opmerken dat deze tentoonstelling ook groote kosten met zich mede brengt. Om hierin te voorzien heeft de propagandaclub "RUGO" op zaterdag 2 februari 1935 een bal ingericht, waarvan hij het beste verhoopt.*

¹ Met 'Coeckx' bedoelde men de Nielse kunstschilder Hubert Coeck (°1871 +1944) die in 1934 als raadslid was aangesteld bij RUGO. Coeck maakte naam met het portretteren van zijn dorpsgenoten en het weergeven van dorps- en streekgezichten. Zijn productie was erg omvangrijk en af en toe deed hij ook aan decoratieschilderen. In sommige huizen in de streek decoreerde hij kamers en veranda's, maar ook elders gebeurde dat, zoals het Edentheater te Nice. Zijn faam is ook doorgedrongen in Nederland en veel van zijn doeken vonden hun weg naar Breda en omstreken. Bovendien bevinden zich nog 17 schilderijen van hem in de Verenigde Staten en een kruisweg in de missiekerk van Calcutta. (Bron: Wikipedia)

² Brief stad Antwerpen aan secretaris Fredrix dd 27/3/1935- Archief Ten Boome v-0392/465

Op dit bal zal juffrouw Yvonne Verbeeck¹, 1ste prijs van het konservatorium van Antwerpen, zingen. Tevens zullen er zijn, verrassingen allerlei.²

Het mag duidelijk zijn dat het bestuur van RUGO alles in het werk stelde om van hun eerste tentoonstelling een succes te maken. Dit mag blijken uit de opmerking van Georges Averhals die het bestuur op het belang van een geslaagde tentoonstelling wees: *'We moeten al onze zorgen aan de tentoonstelling wijden. 'Geen enkele bijzonderheid noch kleinigheid mag vergeten worden om van deze EERSTE³ tentoonstelling iets grootsch te maken en tot een algeheel succes te brengen. Er komt kritiek, onvermijdelijk. We worden dadelijk geklasseerd. Plaatst men ons helemaal achteraan, dan wordt het moeilijk om van voren te komen'⁴.*

RUGO slaagde in het opzet en mocht de tentoonstelling als groot succes beschouwen.

¹ °Rumst op 7 december 1913 +Antwerpen 26 februari 2012. Verbeeck werd geboren als dochter van een fietsenmaker. Zij volgde les aan de muziekschool van Boom en ging daarna naar het Antwerps conservatorium waar ze in 1933 haar opleiding afrondde met de eerste prijs met grote onderscheiding. Dat jaar begon zij haar carrière als klassieke sopraanzangeres bij de toenmalige NIR (de huidige VRT). Tijdens de Tweede Wereldoorlog zong ze voor de soldaten waarna zij overstapte op het lichtere genre. (Bron: Wikipedia)

² Vergadering zaal Apollo dd 27 januari 1935 (Bron: Verslagboek vergaderingen RUGO-Archief Ten Boome V703)

³ De eerste tentoonstelling was oorspronkelijk op 14 oktober 1934 gepland in de Provinciale Technische School. (Bron: RUGO tijdschrift, eerste jaargang nr.6, pag. 88 -Ten Boome B946)

⁴ Vergadering Hôtel l'Univers dd 9 december 1934

Ondertussen werd er ook druk gewerkt aan versterking voor de vereniging. Na enkel vergeefse pogingen om de gebroeders Haesaerts¹ te kunnen betrekken bij RUGO ontving secretaris Fredrix op 26 april 1935² volgend antwoord:

'Geachte Heeren,

Nu eerst vernemen wij, mijn broer en ik, dat wij aan uwe brieven niet geantwoord hebben. Daar was een misverstand tusschen ons beiden. Ieder van ons dacht dat de andere geschreven had en zoo kwam het dat u zonder antwoord bleef. Het spijt ons en we vragen u daarover verschooning. Wij vinden het heerlijk dat de intellectueelen en kunstenaars van de Rupelgouw zich vereenigen om de kultureelen geest van de streek aan te moedigen. Dat is een prachtig en hoogst noodig werk! Wij juichen u toe en hopen dat uwe inzichten met vollen bijval zullen bekroond worden.

Aan onze medewerking is er een hindernis. Wij schrijven of spreken niet meer dan in het Fransch en onze werken verschijnen ongeveer allen in Frankrijk. Misschien is dat verkeerd, maar wij zijn nu op dien weg en het leven is te kort om-(hoe droevig het ook weze)- vele wegen te bewandelen. Heeft "RUGO" er op gedacht aan de Rupelstreek een degelijk weekblad te verschaffen. Niets misschien, naar onze meening, is meer noodig. Ware het zoo moeilijk een blad te stichten, klein, onpartijdig, maar goed opgesteld?

Of eenvoudiger nog, aan het bestaande blad regelmatig een hoofdartikel te verschaffen waarin de verschillende kwesties zouden besproken worden die de Rupelgouw aangaan;

¹ Luc Haesaerts, doctor in de Rechten, kunstkenner, °Boom 1899 +Brussel 1962. Paul Haesaerts, cineast, kunstschilder °Boom 1901 +Brussel 1971. (Bron: database Ten Boome) In 1928 werd begonnen met van het bos een gemeentepark te maken. De zonen Haesaerts speelden daarin een aanzienlijke rol. (Bron: Van de Oudheid tot het jaar 2000, A. Vinck, pag. 214-Ten Boome B28)

² Bron: Ten Boome v-0392/414

het opbouwen van de nieuwe brug, het verfraaien van de streek, de staat der verschillende nijverheden, van de scholen, het leven en werk van sommige personen die in de streek geboren zijn of gewoond hebben, historische begrippen over de Rupelgouw, enz, enz. Elk artikel zou met een of verschillende platen kunnen opgeluisterd worden.

Misschien is dit door u te verwezenlijken. Wij hebben er hierover gesproken omdat wij denken dat zoo iets in den geest is van uwen kring en dat het u mogelijk zijn zou.

Nogmaals hartelijke dank en met de meeste hoogachting'

Aan de raad van de gebroeders Haesaerts, om in het tijdschrift ook artikels te wijden m.b.t de geschiedenis en actualiteit van de streek, werd geen rechtstreeks gevolg gegeven.

Paul Haesaerts (links) en Luc Haesaerts
(Foto: Groeten uit Boom, A. Vinck-Ten Boome B30)

Nu RUGO als vereniging naam begon te maken werden de statuten opgemaakt. Secretaris Fredrix maakte een voorontwerp dat op enkele punten na, met eenparigheid van stemmen, werd goedgekeurd op de vergadering van 20 oktober 1935 in het parkpaviljoen. Op dezelfde vergadering werd besloten om het parkpaviljoen als vaste vergaderplaats aan te duiden.

Op de vergadering van 22 december 1935 opende voorzitter Van de Wijngaert met de mededeling dat het tijdschrift PRISMA vragende partij was om met het tijdschrift RUGO samen te smelten. Hoewel er niet meteen een definitief besluit viel, drukten de bestuursleden de wens uit liever onafhankelijk te blijven¹.

¹ Tijdschrift, opgericht in de kring van de (liberale) studenten van de Gentse Alma Mater. In 1936 was de ondertitel: *maandschrift voor Vlaamsche jongeren*. De redactie van het tijdschrift bestond uit o.m. Frans de Hondt (die tevens secretaris was), Maurits de Doncker, Herman de Cat (enkel 1935) en Paul de Rijck. Het redactieadres: aanvankelijk Bouwmeesterstraat in Sint-Amandsberg en later De Pintelaan in Gent. Van de medewerkers vermelden we, naast de redactieleden, Eugenie Boeye, Johan Daisne, Marcel Matthijs, Robert Mussche, Bert Ranke, Jan Schepens en Hubert de Voghelaere. Alhoewel het tijdschrift een boodschap van algemeen-culturele vernieuwing wilde uitdragen, ging de aandacht toch vooral naar literatuur en kunst. Literair bevatte het poëzie, proza en kritische bijdragen. Na twee jaargangen (met samen 11 afleveringen) ging het tijdschrift ter ziele. (Bron: literairgent.be)

1936

Gewapend met de ervaring van de eerste tentoonstelling, ging het bestuur aan de slag met het organiseren van een tweede tentoonstelling die het succes van de eerste editie minstens moest evenaren. Deze keer zou ze ook worden gespreid over twee zondagen. Op voorstel van Van de Wijngaert werden er nu ook kunstenaars uitgenodigd die geen lid waren van RUGO, meer nog, kunstkringen over heel Vlaanderen kregen een verzoek tot deelname. Het initiatief kende weinig succes, slechts enkele kringen stuurden een antwoord¹. De enige kring die wel medewerking verleende was kunstkring 'Kenisgilde' uit Lier. Zij zonden maar liefst tien kunstwerken in².

Er werd een 'eerekomiteit' gesticht met alle ereleden en burgemeesters uit de Rupelstreek. Secretaris Fredrix nodigde de Minister van Onderwijs uit. Hij richtte tevens een schrijven aan de gebroeders Haesaerts met de vraag een 'spreekbeurt' in te vullen³.

Tijdens de tentoonstelling werden er drie voordrachtavonden ingericht: Muziek (Van de Wijngaert), Beeldende kunst (Georges Averhals) en Letterkunde (Van de Wijngaert en Fredrix).

¹ Verslag vergadering 15 maart 1936

² Jos. Callaerts: 'Stilleven', Felix De Winter: 'Mijn moeder' en 'Stadszicht', Rik Dirickx: 'Nethezicht', René Pieters: 'Zicht te Bergen op Zoom' en 'Portret', Jos. Tilleux: 'Landschap', Gom. Van den Brande: 'Landschap', Frans Van Loock: 'Stilleven' en Theo Verstreken: 'De Boer'

³ De minister liet zich vertegenwoordigen door schrijver Urbain Van de Voorde (°1893 +1966). De gebroeders Haesaerts gingen niet op de uitnodiging in.

Om de kas te spijzen werd een tombola gehouden. De leden-kunstenaars zorgen voor de prijzen. Op voorstel van Averhals werd een schilderij verloot onder de ereleden.

De plechtige opening had plaats op zaterdag 11 April om 15u. Nadat de voorzitter een korte inleiding gaf nam de burgemeester van Boom het woord.

Het verhoopte succes bleef echter uit, de 'tweede' van RUGO telde merkelijk veel minder bezoekers dan de eerste tentoonstelling.

De vergadering van 14 mei 1936 verliep dan ook in mineur. Als mogelijke reden werd de ligging en locatie (Hospitaalstraat, school) aangehaald. RUGO ging op zoek naar een andere locatie, waarbij de hoop werd uitgedrukt dat ze het gemeentebestuur, die de school gratis ter beschikking stelde, niet zou kwetsen¹.

Op dezelfde vergadering uitte Fredrix zijn ongenoegen over de samenstelling van het volgende tijdschrift. Hij verweet voorzitter Van de Wijgaert, die de artikels naar hem opgezonden had, tegen de afspraken in 'cavalier seul' te spelen. Bij alle vorige edities werd de inhoud van het tijdschrift steeds besproken door een redactieraad. Bovendien was er afgesproken om van het volgend nummer een 'tentoonstellingsnummer' te maken. De artikels die Van de Wijgaert instuurde, waren allemaal 'gewone' artikels. Georges Averhals en Frans Roofthoofd traden Fredrix bij en benadrukten dat het volgend nummer uitsluitend over de afgelopen tentoonstelling moest handelen.

¹ De volgende tentoonstellingen gingen nog steeds door in de school aan de Hospitaalstraat

Het aantal abonnees daalde in die mate dat de uitgave van het tijdschrift in het gedrang kwam. Opnieuw nam Van de Wijgaert op eigen houtje het initiatief waardoor de sfeer tussen bestuur en voorzitter verder verzuurde. Op de vergadering van 12 juli 1936 verklaarde Van de Wijgaert dat hij op 5 juli een vergadering had georganiseerd op aandringen van enkele jonge letterkundigen. Op de agenda: reorganisatie van de kring en dan vooral van het tijdschrift.

Een persoonlijke ontmoeting met bestuurslid Georges Averhals lag mede aan de oorzaak van het snelle optreden van de voorzitter. Nu de kas van RUGO op een dieptepunt zat, en de bestuursleden voor de kosten zouden moeten opdraaien, wou Averhals zich aan zijn verantwoordelijkheid onttrekken. Deze verklaring werd achteraf door Averhals genuanceerd: 'hij wou geen verantwoordelijkheid dragen van iets dat niet op voldoende wijze verantwoord wordt', waarop een twistgesprek begon tussen de voorzitter en Averhals.

Van de Wijgaert had echter de oplossing gevonden: een samensmelting met 'Cultura' Antwerpen¹ kon RUGO redden. Onafgezien het feit dat Van de Wijgaert dit scenario alleen had bedacht, restte RUGO, als ze wilden blijven bestaan, weinig keuze.

De naam van het blad Rugo bleef bestaan onder de redactie van Eugenie Boeye, V.d. Wijgaert, Fredrix, Averhals, Fred Walewijn, J. Wils, Moorkens, V.d.Velde, en Joris Vercruysse.

¹ Cultura was een 'leesvereniging' die aan haar leden gedurende een week een "portefeuille" met (hoofdzakelijk) culturele tijdschriften ter beschikking stelde. Cultura was actief in de jaren 1930 en was gevestigd aan de Landbouwstraat 54 op Het Kiel-Antwerpen. (Bron: anet.be)

Het bestuur werd als volgt samengesteld:

Voorzitter: L. Van de Wijgaert

Ondervoorzitter: Joris Averhals

Secretaris: Fredrix

Ondersecretaresse: Mevr. Eug. Boeye

Penningmeester: Frans Roofthoof

Raadgevende bestuursleden:

J. Wils

Fred Walewijn¹

Van Reck

Moorkens

Van de Velde

V. d. Kerckhove

Eugenie Boeye (Foto: '36 RUGO koppen'-Ten Boome B1236)

¹ Pseudoniem voor Fred Teurlinckx. Geboren uit Vlaamse ouders. °1918 Scheveningen (NL) +1999 Bloemfontein (Zuid-Afrika). Hij verhuisde in 1957 met zijn gezin naar Zuid-Afrika waar hij o.m. als leraar Duits en docent Frans werkte in Johannesburg. Zodra hij in Zuid-Afrika aankwam begon hij woorden op te tekenen wat in 1990 tot een lijvig manuscript was uitgegroeid. Het woordenboek werd in 2012 voorbereid tot publicatie. (Bron: C. Jac. Conradie, Johannesburg)

Door de samensmelting met Cultura kreeg RUGO Eugenie Boeye aan boord. Haar echte naam was Eugenie Willems (°Antwerpen 1903 +Antwerpen 1983). Zij debuteerde in 1933 als dichteres met de bundel 'Zon en Schaduw'. Zij publiceerde ook onder de pseudoniemen Bertha, Fanny Derwig en onder haar eigen naam Eugenie Willems. Boeye zou een vaste waarde worden binnen RUGO.

De problemen binnen het bestuur van RUGO waren nog steeds niet van de baan. Toen voorzitter Van de Wijgaert de vergadering van 16 juli 1936 wou openen ontstond er protest van Van de Velde, Averhals en Moorkens. Een 'coup' onder wel doordachte leiding van Moorkens was in de maak. Van de Velde¹ opende met de vraag:

- 1) Is er een hoofdbestuur?
- 2) Bestaat er een propagandacclub en onder wiens leiding? In hoeverre staan deze organisaties in betrekking tot elkaar?

Vervolgens protesteerde Averhals tegen de reeds te lang gedulde 'kuiperijen' (geheime afspraken, *nvdr*).

Van de Wijgaert wimpelde alle beweringen af en protesteerde zelf tegen de samenstelling van de nieuwe redactie, die volgens hem te talrijk was.

Het hek was van de dam. Tussen Van de Wijgaert en Averhals ontstond een hoogoplopende discussie.

¹ °1917 +1985, zoon van Pieter Frans en Maria Joanna Roelants. Studeerde aan het Scheppersinstituut te Mechelen. Debuteerde in 1937 met een bundel verzen 'Orgelpunt'. In 1938 verscheen een tweede bundel 'Het Leven Achterna'. Verleende aan verschillende tijdschriften zijn medewerking. Deklamator bij het N.I.R. (Nationaal Instituut voor de Radio-Omroep). Bron: archief en bibliotheek Ten Boome

Moorkens kwam tussen en stelde als 'redder' een reorganisatieplan voor.

Van de Wijgaert onderbreekt Moorkens en beschouwt talrijke punten als tegen hem persoonlijk gericht. Tenslotte stemt het bestuur in om een nieuwe vergadering te beleggen waar, volgens het "plan" zouden aanwezig zijn:

- 1) Het oud hoofdbestuur
- 2) De nieuwe redactie
- 3) De leden van de propagandaclub

Van de Wijgaert doet een laatste poging om zich tegen deze bijeenkomst te verzetten, doch het wordt gestemd en aangenomen. Van de Velde zorgde voor de uitnodigingen.

Op woensdag 24 juli ging de geplande vergadering door. Van de Wijgaert, die zich niet bij die beslissing kon neerleggen, had zich laten verontschuldigen, maar kwam op het eind van de vergadering toch nog langs...

Meteen onthulde Moorkens zijn plan:

In grote lijnen kwam het plan hierop neer: Rugó zou uit 3 zelfstandige groepen bestaan: 1) de kring Rugó, 2) het blad en 3) de propagandaclub. Elk met eigen bestuur. Het bestuur v.d. kring zou hoofdbestuur worden. Verder voorziet het plan afzonderlijke cellen voor de letterkundigen, de beeldhouwers, de architecten enz.

Na uitleg verstrekt door Moorkens, verklaart de vergadering zich akkoord met het plan. Fredrix leest de oude statuten voor en vraagt aan Moorkens deze met zijn plan te versmelten om aldus definitieve standregels op te stellen. Het bestuur stemt unaniem in.

Fredrix stelt meteen een nieuw bestuur voor:

Hoofdbestuur:

Voorzitter: L.v.d. Weygaert

Secretaris: Fredrix

Beheerder: Moorkens

Penningmeester: Roofthoof

Bestuurslid: Averhals

Averhals merkte op dat Van de Wijgaert, als stichter van de vereniging, zelf de keuze van zijn functie binnen het bestuur zou mogen maken. Het voorstel werd goedgekeurd.

Redactieraad:

Redactieleader: V.d. Velde

Rubriek letterkunde: Mevr. E. Boeye, de H.H. Wils en Van Ingelghem

Kinderliteratuur: Mevr. Tine Rabhooy

Beeldende kunsten: De h.h. Vercruysse en Van Reck

Boekbespreking: De h. Ludo v.d. Weygaert

Techniker: Moorkens

Het plan voorziet slechts één functie per lid. Voor de heren Van de Wijgaert en Moorkens werd een uitzondering gemaakt, omdat de twee te vervullen opdrachten met mekaar kunnen samengaan, zonder dat de uitvoering van een functie de andere schaadt.

Om te bepalen wie in het bestuur van de 'Propagandaclub' zetelt, moest zo snel mogelijk een vergadering worden belegd

Op dit moment komt Van de Wijgaert binnen. Fredrix geeft een kort overzicht van wat besproken werd. Zoals te verwachten verklaart hij het niet eens te zijn met de genomen schikkingen. Er ontstaat een twistgesprek waaraan de meesten, aanwezige leden, deelnemen.

Tenslotte tracht Van de Wijgaert de reorganisatie op de lange baan te schuiven door te verklaren dat hij deze vergadering als vergadering niet erkent en slechts die functie zal aannemen waarvoor hij door een algemene vergadering zal verkozen worden.

Averhals repliceert en zegt dat het een regelmatige bijeengeroepen vergadering betreft. Van de Wijgaert neemt hiermee geen genoegen en verklaart niet aanwezig te zijn als voorzitter maar als belangstellende.

Hierop verzoekt Averhals (als voorzitter van de vergadering) Van de Wijgaert om de zaal te verlaten.

De volgende vergadering werd al snel ingepland. Op 29 juli kwam het bestuur opnieuw bij elkaar, echter zonder secretaris Fredrix, die met vakantie was.

Van de Wijgaert was er deze keer wel bij. Na opening van de vergadering verleende hij meteen het woord aan Moorkens die de bijgewerkte standregels kwam toelichten.

Meteen ontstond een pittig debat tussen Van de Wijgaert, Moorkens, Gust Hens¹ en notaris Van Reeth². Ook de heren Roggen³ en Van de Velde doen gepaste opmerkingen. Uiteindelijk ging men over tot stemming die de nieuwe koers van RUGO zou bepalen: 'De Vereeniging staat open voor gansch Vlaanderen'.

¹ Kunstschilder (°1884-+1938), woonachtig te Willebroek

² Kunstschilder (°1871 +1948), erenotaris te Boom

³ Toneelacteur en-regisseur (°1911 +1978), studies conservatorium Antwerpen, verbonden aan KNS Gent (1940-1945). Acteur bij de BRT en in diverse beroeps- en amateurgezelschappen, leraar Toneelschool Gent en Muziekconservatorium Gent.

Van de Wijngaert hield er formeel aan dat de actie van RUGO over geheel Vlaanderen zou worden uitgebreid, waarop Averhals repliceerde: *'we kunnen den boel in de Rupelgouw nog niet trekken. Wat zouden we dan geheel Vlaanderen willen organiseren! Spring niet verder dan uw stok langs is!'*

Volgende discussiepunt: een nieuwe naam voor het tijdschrift. Ook deze discussie duurde bijna een uur, waarop heel wat aanwezigen de vergadering verlieten.

Van de Wijngaert, die reeds vroeger een nieuwe naam had gevraagd, verzette er zich nu tegen. Tenslotte werd de naam "Gewas" aanvaard.¹

Ook over het laatste punt ontstond discussie. Wederom werd een nieuw bestuur aangesteld dat er als volgt uitzag:

¹ In het eerste nummer van 'Gewas' werd de wijziging als volgt toegelicht: 'Waarom veranderen?

Sinds geruimen tijd broeide er zoiets als "Rugo reorganisatie". Omwille van sommige omstandigheden kon aan een verlangen van dien aard niet terstond beantwoord worden. Tot op een zeker oogenblik die gelegenheid zich voordeed en...uit de pro en contra discussies groeide wat hier voor u ligt, nl. een 3e jaargang Rugo, onder ander opschrift, in grooter formaat, op ander papier en met meer medewerkers(sters).

Waarom we van naam veranderen?

Rugo (RUpeLGOuw) bepaalde zich te sterk tot een zekere stroke grond aan de boorden van genoemde rivier en zou dus logischer wijze voor de uitbreiding van het blad over heel Vlaanderen een handicap wezen. Rugo, de vroegere benaming, bracht in den schoot van de moederorganisatie min of meer verwarring teweeg tusschen Kunst & Kultureele Vereeniging en Tijdschrift.

GEWAS staat open voor alle jongere en oudere Vlaamsche kunstenaars, alsook voor alle degelijke kunstuitingen.

GEWAS zal over heel vlaanderen worden verspreid. De Kunst en Kultureele Vereeniging RUGO, met haar zetel te Boom, zorgt voor de uitgave. (Bron: Gewas 3^e jg. Nr. 1, bibliotheek Ten Boome B1207)

Hoofdbestuur:

Voorzitter: Ludo v.d. Weygaert

Secretaris: E. Fredrix

Beheer: G. Moorkens

Raadsleden: J. Averhals, F. Van Beirs

Redactie:

Leiding: Joh. Van de Velde

Poëzie: Eugenie Boeye

Proza: J. Wils

Beeldh: Vercruysse

Schilderen: Van Reck

Toneel & film: Rogge

Recentieleider: L.v.d. Weygaert

Beheer: Moorkens

Kinderliteratuur: Tine Rabhooy

Propagandaclub:

Voorzitter: Rogge Fr.

Secretaris: Meert M.

Raadsleden: Theo v.d. Kerckhove en F. Van Beirs

Beheer: G. Moorkens

Met Tine Rabhooy, pseudoniem voor Justine Rabirot, kreeg RUGO een tweede sterke vrouw in de vaste kern. Ze werd geboren in volksherberg "De Moedige Rokers" op de hoek van de Pastorijstraat en de Stationsstraat in Willebroek¹.

Tussen 1922 en 1946 was ze actief als onderwijzeres na haar studie aan de Erasmushogeschool Brussel. In 1932 verscheen haar eerste stukje in "De kleine Vlaming".

Een jaar later schreef Rabhooy haar eerste novelle "Mitsy", een boekje over haar eigen kat. In "Mitsy" verscheen ook "Herinneringen" waarin ze het over "de moedige rokers" had die het gelijknamige café van haar ouders bezochten.

In datzelfde jaar verscheen ook haar eerste tekst in De kleine Vlaming. In 1936 verscheen "Kladdeke Mostaard", dat verhalen uit Rabhooy's eigen jeugd bevatte die zich afspeelden rond de Sint Niklaaskerk. In 1937 schreef ze over haar zoon onder de titel "Uit het leven van Janneman" en verscheen "Sterrekindje".

In 1940 richtte Rabhooy samen met Maria de Lannoy, Blanka Gyselen en Eugénie Boeye de vennootschap Raboeyegyselanoy op, dat volgens Artikel 2 van de statuten als doel had: 'verheffing van hart en geest, verdere ontwikkeling op kunstgebied, aanscherpen van den critischen geest, probeeren zooveel mogelijk "bij" te blijven, meedeelen van alle lekkers dat één der leden bemachtigt op kunstgebied, ontwikkelen van ons redenaarstalent enz.'.

¹ °Willebroek 1901 +Opstal 1987

Ook was ze lid van de Vereniging van Vlaamse Letterkundigen en de Vereniging van Schrijvers voor de Jeugd.

Enkele van haar boeken die ze tot dan toe had geschreven, werden geïllustreerd door Nelly Degouy.

Tine Rabhooy schreef voornamelijk gedichten. Acht van deze gedichten werden getoondicht door Jef Schampaert.¹

Tine Rabhooy (Foto: 36 RUGO koppen'-Ten Boome B1236)

¹ Bron: Wikipedia

Voor Moorkens bleef er nu nog 1 struikelblok over: 'Van de Wijgaert', die op zijn beurt Fredrix op een zijspoor wou zetten. De dag na de vergadering stuurde Moorkens meteen een brief aan Fredrix:

'Waarde vriend,

Na veel gebabbel- Ludo wou alles weer dwarsboomen-zijn we toch tot het aanvaarden van alle punten gekomen. In de toekomst staan we nu nog met de moeilijkheid dat hij als voorzitter een zekere voorrang blijft behouden. Maar dat omzeilen we wel.

Ziehier dan het nieuwe offic. hoofdbestuur:

Voorzitter: L.v.d. Wijg.

Secretaris: Fredrix(?)

Beheerder: Moorkens

Raadsleden: Van Beirs en Averhals

L.v.d. Wijgaert opposeert er tegen dat u secretaris blijft en wel omdat u in Niel woont. Dan moet hij telkens te ver komen om te verwittigen, zegt hij. Mag ik u vragen er formeel aan te houden dat je het blijft want dit is weer een tactische zet van hem. Volgens hem zou F. V. Beirs dan secretaris worden. Begrijpt ge? Dan kan hij weer doen met de Vereen. wat hij wil.

De redactie en propagandaclub blijft ongewijzigd. Ludo heeft dan ook de recentie nog.

Titel: "Gewas". Het heeft om water en bloed gekost om het er door te krijgen, maar... het is er! Eerst nu heb ik ondervonden hoe egocentrisch Ludo is. Maar dat doet er niet toe. Wij staan onze man in 't belang v/d organisatie.

Inmiddels bent u nog secretaris. Wil u dan voor Zondag 9 Aug., om 10u, parkpaviljoen een verg. v/h hoofdbestuur uitschrijven en ook de voorz. v/d prop. club uitnood., den heer Fr. Rogge. Hij heeft veel belangrijke voorstellen te doen aangaande het komend seizoen.

In de hoop, dat ons verder streven naar succes zal leiden; dat u een aangename reis gehad hebt, weze u hoogachtend gegroet

Zoals Moorkens het aan Fredrix had gevraagd zo geschiedde. Op 9 augustus werd onderstaand verslag opgetekend (Voorzitter Van de Wijgaert was niet aanwezig):

'Waren aanwezig: de heeren Rogge, Van Beirs, Moorkens en Fredrix. De voorzitter had zich laten verontschuldigen.

De h. Rogge, voorzitter van de Propagandaclub was uitgenoodigd geworden om zijn "project der werking van a.s. seizoen" uiteen te zetten.

*Drie groote afdeelingen omvat dit project: 1) Tooneel en film.
2) Cursus in beschaafde omgangstaal. 3) Voordrachtencyclus.*

1) Tooneel en film, wordt voorzien:

- a) Cabaretavond eind september*
- b) Tooneelavond met "Boeffe" in november*
- c) Tooneelavond met "Starkadd" in februari*
- d) Kunstconcerto onbepaalden datum*
- e) Openluchttooneel in den volgenden zomer*
- f) Kunstdansavond met Lea Daan of Lien Engelen*
- g) Tooneelwedstrijd in october van dit jaar. Tornooi tusschen al de tooneelverenigingen der Rupelgouw waaraan een Rugobeker verbonden wordt. Fredrix vraagt of er mogelijkheid bestaat zijn "Goudkopje" door onze meisjes van Antwerpen te laten opvoeren. Doch deze opvoering mag niets aan de vereeniging kosten. Integendeel...*
- h) Spreekkoor (in den zomer).*
- i) Mogelijkheid onderzoeken interessante filmavonden in te richten.*

2) Kursus in beschaafde omgangstaal:

In de maand september reeds zou de openingszitting plaats hebben. Dr. Lauwerys zou er handelen over "Waarom beschaafde omgangstaal?" Wekelijksch of om de 14 dagen zou er een lesgever komen. Daaraan zou er een wekelijksche debataavond vastgeknoot worden. Dit om de lessen in de praktijk te beoefenen (niet openbaar).

3) Voordrachtcyclus:

- a) Tooneel (Joris Diels)*
- b) Het boek (Lode Bakelmans)*
- c) Geschiedenis (Rob Van Roosbroeck)*
- d) Zielkunde (Fons Van Hoof)*
- e) Muziek (Karel Albert)*
- f) Beeldende kunst (Ari Delen)*
- g) Dr. De Gruyter door Mevr. De Gruyter*
- h) ? over een nog te kiezen onderwerp*

Na de uiteenzitting wordt de Heer Rogge zijn prachtig programma gelukgewenscht. De heer Moorkens zal een omzendbrief met inteekenbiljet drukken. Ook deelt hij enkele bijzonderheden aangaande het blad mede. Formaat zal afhangen van het aantal abonnées.

De secretaris zal aan de Provincie geldelijken steun vragen voor het Tooneeltornooi. Ook zal hij schrijven om deelname aan Tentoonstellingentrein.

Verder wordt overeengekomen dat de heer Moorkens voor de drie groepen "Rugo", "Blad" en "Propagandaclub" slechts één kas zal houden. Voor elke groep een boek van inkomsten en uitgaven en één centraal boek. De mogelijkheid om in ons blad een rubriek over opvoedkunde op te nemen zal onderzocht worden.

Om 11 3/4 uur wordt de vergadering gesloten.'

Akademie voor Schoone Kunsten

De tijd werd rijp geacht om een aparte afdeling op te richten voor de plastische kunstenaars, waarvoor een oproep verscheen in 'Gewas': *'Personen die er belang bij hebben, dat er te Boom LEERGANGEN van Akademisch teekenen, schilderen, etsen, etsen-drukken, boetseeren, beeldhouwen enz. worden ingericht, zijn verzocht zich onmiddellijk te doen inschrijven bij het bestuur. Stappen zullen alsdan bij de bevoegde overheid gedaan worden om dien wensch te verwezenlijken.'*¹

Op 1 september 1936 werd onder leiding van Georges Vercruysse², Georges Averhals³ en Gaston Moorkens de 'Akademie voor Schoone Kunsten opgericht'. De lessen gingen door in de gemeenteschool in de Hospitaalstraat. Vercruysse en Averhals stonden garant voor een professionele begeleiding.

Beide kunstenaars exposeerden vaak samen en hadden reeds naam gemaakt in Ierland en de Verenigde Staten (Chicago).

¹ Tijdschrift 'RUGO', tweede jaargang nrs. 11-12 (bibliotheek Ten Boome B960)

² °Antwerpen 3 mei 1910 +Veurne 9 maart 1986. Studeerde aan de Koninklijke Akademie voor Schone Kunsten en het Nationaal Hoger Instituut voor Schone Kunsten te Antwerpen. Belangrijke tentoonstellingen in de meeste landen van Europa. Eveneens in de U.S.A. (Washington, Philadelphia) en Japan in groepsverband. Lid van talrijke kunstkringen. Ridder in de kroonorde. (Bron: DBNL-Digitale Bibliotheek voor de Nederlandse Letteren). Vercruysse ging later in Koksijde, Strandlaan 58 (Sint-Idesbald) wonen. (Bron: Catalogus Tentoonstelling Boomse Kunstenaars (1976)-Bibliotheek Ten Boome B965)

³ °Schelle 14 mei 1906 +Geel 12 mei 1975, zoon van Celina Biscop en Louis Averhals. Averhals was bestuurslid/ondervoorzitter van RUGO. Hij werkte ook actief mee aan het tijdschrift (Bron: database Ten Boome)

Ook de pers onthaalde dit initiatief positief:

'Reeds lang werd de gedachte vooruit gezet, doch voor het eerst openbaar gemaakt op de Tweede Rugotontoonstelling 1936.'

'Het was de heer G. Averhals, die met hart en ziel voor de zaak ijveren wou, omdat hij best begreep welke een groote leemte deze leergangen zouden aanvullen ...'

*'De heer Averhals werd dan ook gestuurd en vond trouwe medewerking bij de heeren J. Vercruysse en G. Moorkens. Dit "triumviraat" was één om hun school tot stand te brengen.'*¹

De leerlingen en leraars van de 'Akademie voor Schoone Kunsten'. Vooraan in het midden, zittend met witte hoed: Georges Vercruysse. Achteraan met rode cirkel: 'ereburger' Bobbejaan Schoepen². (Foto: FAB 3605)

¹ Bron: Website Georges Averhals

²Modeste Schoepen °Boom 1925 °Turnhout 2010. De artiestennaam Bobbejaan nam hij aan in 1945 en is afgeleid van het Zuid-Afrikaanse liedje "Bobbejaan klim die berg"

De 'Akademie' kon op veel interesse rekenen. Amper een jaar later, op zaterdag 21 augustus 1937, hielden de leerlingen in de klaslokalen van de gemeenteschool hun eerste tentoonstelling¹.

Gaston Moorkens, die mede-stichter was, schreef onder het pseudoniem 'Richard De Wilde', een artikel over de tentoonstelling²:

'Op 21 augustus l.l. werd te Boom de Eerste Overzichtelijke Tentoonstelling der plaatselijke Akademie voor Schoone Kunsten geopend.

Nadat den heer G. Moorkens namens Beheerraad en Bestuur gesproken had over doel, werking, nut en toekomst dezer Akademie, sprak den heer J. Van Cleemput, Schepen van Onderwijs en lid van den beheerraad, een zeer gunstige rede uit ten voordeele van het ijverige driemanschap Averhals, Vercruysse en Moorkens, die bereid waren in zulke moeilijke omstandigheden deze zware taak op zich te nemen en ze tot een goed einde wisten te brengen.

Bobbejaan Schoepen was een Vlaams zanger, gitarist, entertainer, acteur en kunstfluitser. Hij was een ondernemend en veelzijdig artiest met gevoel voor de markt en gericht op amusement. Hij doste zich vaak uit als een cowboy en bezong volkse thema's, veelal in een aan de country-and-western-traditie ontleende stijl. In de jaren vijftig en zestig was hij bekend in Vlaanderen en genoot hij ook internationaal bekendheid. In de decennia daarna gold hij vooral als oprichter van en entertainer in het naar hem vernoemde pretpark Bobbejaanland (Bron: Wikipedia). Over Bobbejaan verscheen in 2011 een gedenkboek (Ten Boome B865). In 2009 werd Bobbejaan tot ereburger van Boom bekroond.

¹ In 1938 volgde een tweede tentoonstelling waarvan geen details bekend zijn. Op 5 januari 1941 verleende de 'Akademie' haar medewerking aan de 'Victor De Meyere herdenking'. Vermoedelijk was dit hun laatste expositie.

² Gewas, derde jaargang, nr. 6, pagina 163 (Ten Boome B966)

Verder wijdde hij uit over den gang en de ontwikkeling der Leergangen, die hij met groote belangstelling steeds van nabij heeft gevolgd.

Het programma der school is geweldig van opzet: tal van cursussen waren er tijdens het afgelopen schooljaar aan den gang en nu zagen we resultaten, die werkelijk verbluffend mogen genoemd worden. Acht zalen waren gevuld met werk van het beste gehalte en elke afdeeling was er flink vertegenwoordigd. Wij merkten dadelijk op dat deze jonge Akademie in waarde geenszins moet onderdoen voor vele anderen, wier faam sinds lang gevestigd is. De stichters hebben een eigen opvatting over kunstonderwijs. Dit bleek duidelijk in het practisch voorkomen van hun decoratief werk; we merkten hoe enkele gezonde begrippen, die aan de leerlingen werden onderwezen, er de basis vormen van schilder-en beeldhouwwerk. Merkwaardig zal het voor den jaarlijkschen bezoeker zijn de ontwikkeling der beste elementen te volgen.

Tijdens een rondleiding wees bestuurder Averbals ons op dit feit, waar hij bovendien de aandacht vestigde op de Hout- en Marmerklas. Hier zette hij zijn plan aangaande uitbreiding der cursussen uiteen: hoe hij ze wil ombouwen tot aanpassing onzer moderne architectuur en binnenhuiskunst, zoodat we ons later aan iets heel anders mogen verwachten, iets dat werkelijk past in het kader van een moderne akademie. Verder sprak hij over het schitterend verloop van het afgelopen schooljaar, over de goede kwaliteiten der leerlingen, de beteekenis van een akademie in de Rupelgouw, en verder over zijn vooruitzichten. Alles wijst er op dat hij een goed doorzicht heeft en een uitmuntenden organisatiegeest bezit. Gezien het puik geleverde werk, kende deze tentoonstelling dan ook een ongewoon succes.

Het is een groote eer voor Boom een dergelijke inrichting te bezitten, alwaar de fijnbesnaarden hun gaven kunnen ontwikkelen en volmaken. Ook de Rupelgouw krijgt hierdoor zijn sterk gevormde persoonlijkheden op kunstgebied.

Zoo zal gewis “de school van den Rupel”, waarvan K. Jonckheere¹ in een vorig nummer getuigde, niet lang meer uitblijven, wat wij ten zeerste wensen. Inmiddels stellen wij veel belang in de komende reeks jaarlijksche tentoonstellingen en wij zijn overtuigd dat zij stelselmatig zullen opgebouwd worden in steeds stijgende lijn.’

De leerlingen van de ‘Akademie’ aan het werk onder begeleiding van Georges Averhals. (Foto: FAB 3753)

De ‘Akademie’ hield net als RUGO in 1941 op met bestaan.

In 1976 kwam de Akadamie nog even ter sprake. Alex Vinck² ondernam toen een poging om een tekenschool op te richten in het voormalig filiaal van de Nationale Bank.

¹ Karel Jonckheere °Oostende 1906 +Rijmenam 1993

² °Boom 1926 +Rumst (Reet) 2006. Geschiedschrijver van diverse werken waarvan het boek ‘Van de Oudheid tot het jaar 2000’ als een van de belangrijkste mag beschouwd worden.

Hij trok naar het Ministerie van Onderwijs te Brussel om een staatsherkenning en de daaraan verbonden subsidies te verkrijgen. De timing bleek niet gunstig te zijn. Er gold, wegens financiële redenen, een verbod tot oprichting van nieuwe tekenscholen. Vinck probeerde zijn slag nog thuis te halen door te stellen dat het geen nieuwe tekenschool was die werd opgericht, maar wel een voortzetting van de activiteiten van de 'Akademie voor Schoone Kunsten'. Zijn pleidooi ving bot. Het zou nog tot 1979 duren alvorens de tekenschool van start kon gaan. De lessen gingen door op de bovenverdieping van het pand aan de Tuybaertsstraat dat in 1976 door de gemeente was aangekocht¹. Pittig detail; in hetzelfde pand werd het gemeentelijk museum ingericht waarvan Ludo Van de Wijngaert in 1979 als conservator werd aangesteld.

Karel Van Beirs² was een van de bekwame lesgevers van de gemeentelijke teken- en schildersschool. Eerder, In 1955, had hij ook al een kunstenaarskring opgericht die de naam 'Pogen' kreeg. Het was een gezamenlijk initiatief van Van Beirs, Emiel Brusselmans, Frans Roofthoofd en August Verelst. De kring was geen lang leven beschoren. Nadat ze in 1955 een succesvolle tentoonstelling hielden, werd een tweede tentoonstelling georganiseerd in 1957. De opkomst was mager. Slechts 11 bezoekers kwamen langs. Niet lang daarna hield 'Pogen' het voor bekeken³.

¹ Bron: 'Boom 1960-1980', A. Vinck- Ten Boome B284

² °Boom 1905 +Puurs 1992

³ Bron: 'Boom 1940-1960', A. Vinck, pag. 129- Ten Boome B282

1937

Exit Van de Wijgaert

24 januari: Vergadering parkpaviljoen waar eens te meer voorzitter Van de Wijgaert het middelpunt van gesprek was.

Nadat hij de vergadering om 18.00u. voor geopend verklaarde, gaat Van de Wijgaert meteen in de aanval, en stelt hij in vraag waarom de beeldende kunstenaars een aparte vergadering hadden belegd zonder medeweten van het hoofdbestuur.

Averhals dient hem van antwoord en zegt dat de Beeldende Kunstenaars deze vergadering hebben belegd, wat hun recht is en dat er zekere zaken werden aangenomen die, ten gepasten tijde, aan het Hoofdbestuur ter goedkeuring zullen voorgelegd worden.

Daarna kwam Moorkens aan de beurt. Hij liet de afbrekende en ontredde handelswijze van de voorzitter, ten overstaan van de vereniging uitschijnen. Een handelswijze die niets anders dan tot het failliet van RUGO moet leiden. Dergelijke houding was volgens Moorkens 'een voorzitter onwaardig', waarop hij aan het bestuur dan ook het ontslag als voorzitter vroeg. Fredrix pleitte voor verzoening¹.

Voor Averhals was de maat echter vol en had RUGO al geduld genoeg opgebracht voor Van de Wijgaert: *'Rugo wordt belasterd en belachelijk gemaakt door haar eigen voorzitter. Er moet een einde aan komen!'*

¹ Gezien de grote problemen tussen Fredrix en Van de Wijgaert, doet zijn vraag tot verzoening vermoeden dat dit een vooraf besproken scenario was van Moorkens en Fredrix. Deze aanname is louter hypothetisch.

Van de Wijgaert zag de bui hangen en stelde zich begripvol op met belofte tot beterschap. Daarop verlieten Van de Wijgaert en Van Beirs de vergadering.

Moorkens legde de uitsluiting ter stemming voor die door de 4 van de nog 6 aanwezige bestuursleden werd aangenomen.

De kogel was door de kerk: Exit Van de Wijgaert¹.

Op 1 februari richt Moorkens volgend schrijven tot Fredrix:

Waarde vriend,

Eindelijk kan ik U schrijven, want pas vandaag heeft M. Fr. Roofthoofst bij Ludo de jut kunnen uithalen. Nochtans zonder nieuwe moeilijkheden.

Thans komt uw werk: namens het hoofdbestuur hem een brief zenden, waarin wij hem zijn ontslag GEVEN, dit als: voorzitter, redaktielid en weigering hem als lid op te nemen. Dus volledige uitsluiting. Ik schrijf u dit met instemming van Fr. Roofthoofst, Aeverhals en mij. Wij hopen dat U hem in dien zin zult schrijven, zoodat hij voorgoed begrijpt waar wij hem plaatsen.

¹ Samen met Van de Wijgaert verdwenen ook Fer(di)nand Van Beirs en Benoit Lamot uit RUGO. Van Beirs (°Boom 1916 + Antwerpen 2006, zoon van Pieter en Maria Clement) illustreerde diverse publicaties voor Van de Wijgaert. Priester-leraar Benoit Lamot (°Boom 1892 +Boom 1957, zoon van Augustijn en Maria Schoeters) was zijn voormalige privéleraar. Lamot publiceerde tot en met 1936 diverse artikels in het tijdschrift van RUGO. In de bibliotheek van Ten Boome zijn diverse werken van Lamot te raadplegen, waaronder zijn levenswerk 'Hoe Boom Groeide' (Ten Boome B385). Tijdens WOI nam hij dienst in het leger als brancardier. Lamot noteerde nauwgezet zijn belevenissen in een dagboek dat door Ten Boome dit jaar werd uitgegeven.

Gelieve inmiddels uw Mededeelingen v/d K.K.V.R. voor ons blad gereed te maken, waarin ook een verantwoording moet staan nopens Ludo zijn afzetting.

Gelieve deze mededeelingen zoohaast mog. in te leveren, daar we reeds bezig zijn het nr. samen te stellen. inzenden kopij tot 20 Febr. Art. over kinderen?

Inmiddels mijn hartelijkste groeten en...vooruit Rugo, we zijn verlost!

De optimist,

Fredrix formuleerde de brief aan Van de Wijngaert als volgt:

Mijnheer,

Als secretaris rust op mij den plicht U te berichten dat het Hoofdbestuur besloten heeft, U ontslag te verleen als voorzitter onzer Vereeniging, als lid van de redactieraad van het tijdschrift "Gewas" en tevens als lid van de K.K.V. Rugo.

Dit besluit is gegrondvest, niet op het feit dat U in den laatsten tijd niet gedaan hebt voor de Vereeniging. Tijdsgebrek is meer dan begrijpelijk voor iemand die zich met scheppenden arbeid bezighoudt. Daarop kan niemand iets aanmerken. Het is echter uwe afbrekende en ontredderende handelwijze tegenover den Kring-dus niet jegens personen-welke het Hoofdbestuur genoodzaakt heeft dezen tuchtmaatregel toe te passen.

Onze Kring wil, in de eerste plaats, een Kunst-en Kultureele Vereeniging zijn, waar alles gedaan wordt voor Kunst en Kultuur, waar allen hand in hand samenwerken, om alle de leden-in de rij der kunstenaars- de plaats te laten innemen waarop zij recht hebben; waar allen hun uiterste best doen om één te helpen en één allen; waar afzonderlijke persoonlijke belangen moeten wijken voor het belang van allen, omdat dat de eenige wijze is waarop ieders persoonlijk belang gediend wordt.

Rugo heeft een taak te vervullen en een naam hoog te houden. Die taak willen wij volbrengen, dien naam hoog houden. Om daarin te slagen moet men soms, met pijn in't harte, harde maatregelen treffen. Anders handelen ware een bewijs van zwakheid, een van niet-opgewassen-zijn tegenover de opgelegde taak.

Wij willen het vaandel van Rugo hoog houden en zeilen, met volle zeilen, recht door zee!

*Hoogachtend,
namens "RUGO",
secretaris*

Wat Van de Wijngaert al meermaals deed, gebeurde nu ook. Hij draaide de rollen om. In plaats van het ontslag te aanvaarden, schreef hij zelf een brief waarin hij Fredrix ontsloeg:

Mijnheer,

Als voorzitter der Kunst en Kultureele Vereeniging der Rupelstreek "RUGO" moet ik U melden dat U uit de Kunst en Kultureele Vereeniging "RUGO" gesloten wordt.

Dit besluit werd ons door Uw tuchtlooze handelwijze opgedrongen.

Wij verhopende dat U binnen de twee dagen zult binnen leveren, op mijn adres, al wat eigendom van "Rugo" is en zich voorloopig nog in Uw bezit bevindt.

Op de vergadering van 9 februari bleek dat ook Moorkens en Averhals dezelfde brief hadden ontvangen waaraan verder geen gevolg werd gegeven. Frans Roofthoofd werd de nieuwe voorzitter waardoor de zaak Van de Wijngaert werd afgesloten.

Het bestuur van RUGO stuurde hem in juni nog wel een korte, doch krachtige brief, waarin 'vriendelijk' werd verzocht zo snel mogelijk het 'Guldenboek' van RUGO, dat nog steeds in zijn bezit was, terug te bezorgen.

Frans Roofthoofd bracht als nieuwe voorzitter rust bij RUGO waardoor de focus kon gericht worden op de groei van de vereniging. Hij trad zelden op het voorplan. Als 'senior' in het relatief jonge bestuur bezorgde hij RUGO de nodige credibiliteit.

Van de Wijgaert was dan wel van de RUGO-scène verdwenen maar nog niet van het cultureel strijdtoneel. Tijdens Wereldoorlog II werd hij gewestelijk leider van het omstreden uiterst rechtse V.N.V.¹

¹ Vlaams-nationalistische partij, opgericht op 8 oktober 1933 door Staf de Clercq. Tijdens de Tweede Wereldoorlog collaboreerde ze

In 1942 werd hij aangesteld als waarnemend schepen van cultuur. In 1943 probeert hij een 'Museum voor Heemkunde' op te richten. De Boomse kunstschilder, Theo Van de Kerckhove, werd ten voorlopigen titel als conservator aangesteld. In de beheerraad zetelen, naast de schepen, ook vrederechter Van Nuffel en August Gillé, ere-directeur van de Provinciale Technische Scholen. Maar ... men raakt het niet eens hoe dit initiatief uit te werken. Van de Kerckhove geeft reeds op 29 juni 1943 zijn ontslag, even later gevolgd door August Gillé¹.

Ludo Van de Wijngaert in 1988, een jaar voor zijn overlijden.
(Fotoarchief Boom 7631)

officieel met de Duitse bezetter. Een klein deel keerde zich echter af van de collaboratie.(Bron: Wikipedia)

¹ Bron: 'De Bruggen van Boom', MVdVelde

Het zou nog tot 1976 duren alvorens er een gemeentelijk museum tot stand kwam. Het museum was gevestigd in het voormalig filiaal van de Nationale Bank van België aan de Tuyaertsstraat. In 1979 werd Van de Wijngaert aangesteld als (onbezoldigd) conservator. Het museum bleef tot 1992 bestaan¹.

Het gebouw waar later het gemeentelijk museum werd ingericht.
(Postkaartenarchief Boom)

¹ Bron: Van de Oudheid tot het Jaar 2000, A. Vinck

Derde kunsttentoonstelling

Nu de bestuursperikelen achter de rug waren kon de focus gericht worden op de derde tentoonstelling die van 27 maart tot en met 4 april 1937 in de gemeenteschool aan de Hospitaalstraat werd ingericht. De nabeschouwingen waren nagenoeg allemaal positief en RUGO werd overladen met lof. Onder de noemer 'Vlaamsche Letterkundigen schreven ons'¹ prees Victor J. Brunclair² RUGO met volle overtuiging: *'Hoe paradoksaal het ook klinken moge, wij zijn het de reine waarheid verschuldigd hier neer te schrijven dat de Rupelgemeente Boom te wege is het geestelijk centrum van Vlaanderen te worden. Wordt te Antwerpen een kultuurdemonstratie gehouden, dan geschiedt dit op initiatief en onder auspiciën van officieele lichamen allerhande, en bij ervaring weten wij dat de speling der politieke invloeden hier een ofschoon occulte, dan toch overwegende beteekenis krijgt. Dit alleen maakt er ons afkeerig van. Te Boom nu staan de kultuuruitingen verworteld in den bodem van ons eigen volk. De animators van de RUGO-werking zijn bescheiden volksjongens, geringen, en dit is van aard om, onafgezien het feit dat hun kultuuraktie zich voorloopig nog in nederige verhoudingen openbaart, daaraan toch de aandacht te verleen, die verder reikt dan de vluchtige beschouwingen van een gelegenheidsrecensent.*

¹ Gewas, derde jaargang nr. 4 (bibliotheek Ten Boome B0961)

² °Antwerpen 1899 +Ladelund (concentratiekamp) 1944. Op 15 maart 1915 brengt een handvol leerlingen van de Stedelijke Normaalschool het eerste nummer uit van het tijdschrift Jonge Tijd. Het thema van het dit nummer luidde 'Het schoonste van de wereld'. Onder het pseudoniem Bonafied reageerde Victor Brunclair in versvorm, wat tevens gold als zijn officiële debuut als schrijver (Bron: Schrijversgewijs)

De rondgang in de tentoonstelling te Boom heeft ons werk onthuld, dat een ruimeren gezichtskring verdient dan de gewestelijke sfeer, waarin het is ontstaan. RUGO komt in de zaal Akos¹ met zijn tentoonstelling. Dit zal voor de Antwerpsche kunstbroeders hopelijk een scherpe spoorslag worden, die hen aanzetten zal de lofwaardige initiatieven van deze Boomsche kunstgroep in de metropool te volgen.'

Ook in de pers werd de tentoonstelling bijna door alle kranten en tijdschriften positief onthaald. Volgens 'De Morgenpost'² was de grens van het fatsoen echter ruim overschreden: *'Toch kunnen wij geen vrede nemen met de vele "naaktheden", welke op deze kunsttentoonstelling te zien waren. Of zal Rugo geen rekening houden met de overtuiging van de katholieke geloovige bevolking van Boom en omliggende? De dekmantel "kunst" mag geen reden zijn om aanstoot te geven aan het grootste deel der bevolking van de Rupelstreek. Niettegenstaande de vele zorgen aan deze tentoonstelling besteed, aanzien wij het ons als een plicht op bovenstaande te wijzen. De katholieken van Boom en omgeving kunnen wij dan ook niet aanraden de tentoonstelling te bezoeken. Laat ons hopen dat volgende jaar het hoofdbestuur van Rugo hiervan zal rekening houden.'*

¹ Sint-Niklaasplaats (Lange Nieuwstraat) Antwerpen

² In 1921 wordt een Antwerpse editie van De Standaard gelanceerd, De Handelsbode, later omgedoopt in de Morgenpost. Om het rendement van de drukpersen nog te verhogen wordt vanaf 1922 ook gestart met het binnenhalen van andere drukorders. Door deze uitbreidingen was meer geld nodig en daarvoor zorgt Gustaaf Sap die vanaf 1919 deel uitmaakt van de raad van bestuur. Sap lanceert twee jaar later, naast De Standaard, ook meteen een dagblad met een meer populaire toon: Het Nieuwsblad. Het Nieuwsblad is van meetaf aan een succes en neemt in 1939 het zeer populaire Sportwereld onder de vleugels. (Bron: Corelio)

Plechtige opening van de derde tentoonstelling, vlnr: Georges Vercruysse, Gaston Moorkens, Frans Roofthoofd, Emiel Fredrix, burgemeester De Schutter, schepenen Van Cleemput en RUGO raadslid advocaat Spillemaeckers.

(Foto: Gewas, derde jaarg. Nr. 4-Ten Boome B961)

Op 5 juni 1937 werd het statuut van Rugo gewijzigd van feitelijke vereniging in VZW¹. RUGO kon hiervoor rekenen op erelid en erenotar Charles Van Reeth, die met raad en daad de vereniging bijstond². Bij wijze van bedanking kreeg de erenotar het bezoek van het hoofdbestuur dat een volledig artikel aan de kunstenaar wijdde in Gewas. In het artikel vertelt Van Reeth hoe hij is beginnen schilderen. In het verslag ook een opsomming van zijn werken die veelal oude dorpsgezichten van Boom en binnenzichten van de OLV-en St-Rochuskerk omvatten³.

¹ Vereniging zonder winstoogmerk

² Carolus Ludovicus Maria Van Reeth °Boom 1871 +1948

³ Gewas derde jaargang nr. 6 pag. 165- Ten Boom B966

Zicht op Boom van Charles Van Reeth (Foto: Gewas vijfde jaargang-Ten Boome B967)

RUGO zat in de lift en bleef evolueren. Voor de vierde tentoonstelling werd een afdeling 'architectuur' voorzien. De omzendbrief van 21 juni 1937 benadrukte hun ambitie: *'Onze vierde jaarlijksche tentoonstelling zal aldus begrijpen: architectuur, beeldende kunsten, letterkunde, muziek en kunstsmeedwerk. Hiermede gaan wij ongetwijfeld al onze schitterende en succesvolle tentoonstellingen nog overtreffen en durven we gerust verklaren dat de naam én de faam van onze Vereeniging, nog meer weerklank in het land zullen vinden'*¹.

¹ Archief Ten Boome v-0392/302

Om het bestuur nog verder te versterken werd schrijfster Julia Tulkens verzocht toe te treden tot de kern. In juli 1937 stuurde ze hierop volgend antwoord:

'Geachte Heer,

Ik dank u zeer voor Uw attentie. Indien u niet meer van mij verlangt dan het geven van mijn meening over de ingezonden gedichten, kan ik uw aanvraag voorloopig inwilligen.

Uitvoerige correspondentie doen of aan vergaderingen deelnemen is mij onmogelijk, daar ik zelf de meeste rust noodig heb en het reizen me soms moeilijk valt.

Indien mijn antwoord u voldoening geeft, zal ik graag nu reeds schrijven ontvangen'¹.

Julia Tulkens, pseudoniem voor Julia Boddaer² studeerde aan de Nederlandstalige afdeling van de normaalschool te Geldenaken. Ze werd als zestienjarige verliefd op de Franstalige dichter Maurice Carême die aan dezelfde normaalschool zijn opleiding genoot. In 1923 huwde zij met Leo Tulkens (†1967), leraar en historicus.

Ze debuteerde in 1931 met Heibloempjes. Aanvankelijk schreef ze eerder klassieke huiselijke poëzie en werd beïnvloed door Alice Nahon.

Door het licht 'sensuele' karakter veroorzaakte de bundel Ontvangenis (1936) nogal wat deining in het katholieke Vlaanderen, maar ze kreeg waardering van Marnix Gijsen en Willem Elsschot.

¹ Archief Ten Boome v-0392/296

² °Tienen 1902 +Tienen 1995

Na een aantal jaren als onderwijzeres te hebben gewerkt, werd ze medewerkster bij de nationale radio-omroep (lezingen voor de schoolradio, uur van de vrouw, reisverhalen, kinderuurtje, brief van de maand, vrouwenfiguren door de eeuwen heen) en bij BRT 2 Hasselt (het wekelijkse Nachtluchtje).¹

Tulkens stemde er mee in om de rubrieken 'Poëzie en Proza' te recenseren. Een taak die ze zou uitvoeren tot het laatste nummer van Gewas.

Julia Tulkens (Foto: 'Schrijversgewijs')

¹ Bron: Wikipedia

Met Johan Daisne (pseudoniem voor Herman Thiery¹), die een vaste filmrubriek in 'Gewas' verzorgde, haalde RUGO nog een grote naam binnen. Daisne was uit geen enkel literair genootschap weg te denken. Niet alleen het bestuur, maar zowat iedereen die zich tijdens de jaren dertig voor literatuur interesseerde, had grote bewondering voor Daisne.

Johan Daisne
(Foto: 36 RUGO koppen'-Ten Boome B1236)

¹ °Gent 1912 +Gent 1978

RUGO was uit een diep dal gekropen en zag het ledenaantal stijgen. Dat het vertrouwen van het bestuur groot was mag uit deze, toch wel vrijpostige, brief blijken die door Fredrix naar de burgemeester van Niel werd verzonden:

'Mijnheer de Burgemeester,

Bij den aanvang van onzen vierden jaargang durven we ons nogmaals tot U te richten. Zooals U reeds weet omvat onze vereeniging bijna alle kunstenaars van de Rupelgouw en is ons grootste doel, de kunst in de Rupelstreek ingang te doen vinden en deze van onze streek te laten waardeeren, hier en elders.

*Om hierin te gelukken hebben we natuurlijk den steun nodig van de Burgerlijke Overheid. Daarom zijn we nogmaals zoo vrij U te vragen lid, **doch liefst Eerelid**, van onze Vereeniging te worden. Het lidmaatschap bedraagt 25, het eerelidmaatschap 100 frs. 's jaars. Met dezelfde post zenden wij een programma van onze 3de tentoonstelling, alsmede een nummer van ons tijdschrift "Gewas"¹.*

Op 17 oktober had de jaarlijkse vergadering plaats in de gemeentelijke jongensschool (Hospitaalstraat) met aansluitend een etentje in Hôtel L'Univers. Het programma was als volgt samengesteld²:

Dagorde (aanvang 10.00 uur)

*Openingsstuk voor piano door den heer R. Debrae

*Openingsrede door den Heer Voorzitter

*Verslag van den secretaris

*Verslag redactiesecretaris d.d. tijdschrift Gewas

*Piano door den heer R. Debrae

*Optreden van den Heer Frans Roggen

*Slotmuziek door den Heer R. Debrae

¹ Archief Ten Boome v-0392/261

² Archief Ten Boome v-0392/228

Voor de muzikale intermezzo's werd steevast een beroep gedaan op Raymond Debrae¹, die ook lid was van RUGO.

Alex Vinck vatte de loopbaan van deze muzikale duizendpoot mooi samen:

'Raymond De Brae, die in de jaren dertig aan het Koninklijk Vlaams Conservatorium te Antwerpen diploma's behaalde in notenleer, piano, harmonie, muziekgeschiedenis en kamermuziek, was een ware virtuoos die van vele muziekmarkten thuis was.

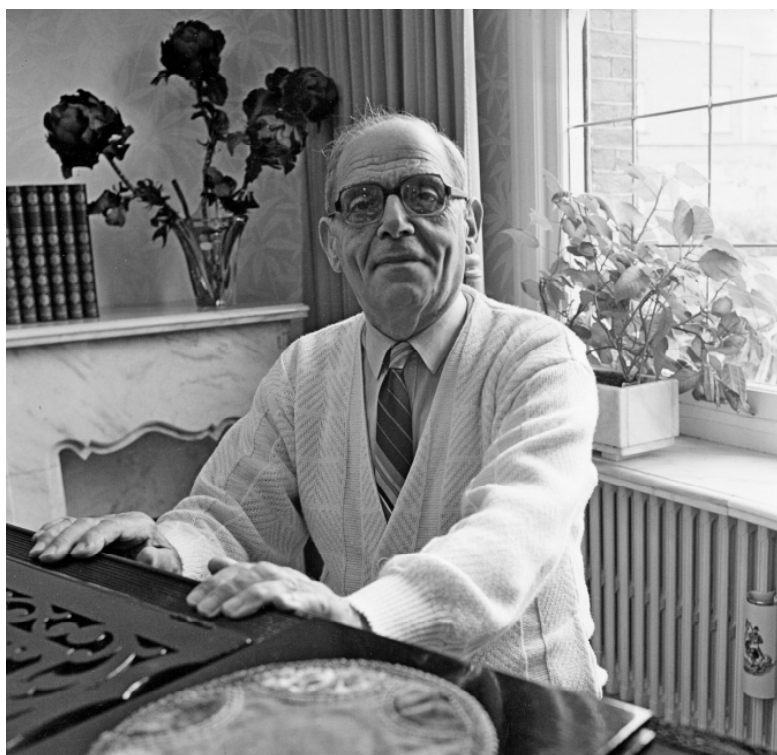
In 1947 stichtte hij een eigen jazzorkest 'The Romancers', waarin zijn echtgenote Conny Van Laeken optrad als zangeres. Ze bespeelde eveneens het Hammond-orgel, een instrument dat toen opgang maakte. De Brae gaf ook muziekonderricht in het Koninklijk Atheneum te Boom en bereikte met het schoolkoor meermaals de finale van de door de B.R.T. ingerichte wedstrijd 'Radio-schoolkoor'. Raymond De Brae bezat de gave zijn liefde voor en zijn kennis van de muziek over te brengen op zijn medemens. Zijn menigvuldige successen deden geen afbreuk aan zijn bescheidenheid die hem eigen is en hem siert.

Zijn lievelingskind was het symfonisch orkest 'Peter Benoit', dat reeds vóór 1914 was opgericht als onderafdeling van het Willemsfonds. Niettegenstaande dit liberale etiket sloten vele andersdenkende muziekliefhebbers zich bij de vereniging aan.

Het orkest had bovendien het geluk te kunnen beschikken over Raymond Verlinden, de duivel-doet-al, voor wie geen inspanning te veel was om 'zijn' kring te dienen. Met de twee Raymonds, De Brae en Verlinden, scheerde het symfonisch orkest 'Peter Benoit' hoge toppen. De jaarlijkse galaconcerten in de zaal Plaza met de deelname van solisten en het zangkoor van het Willemsfonds waren stuk voor stuk juweeltjes.

¹ °Antwerpen 1915 +Boom 2010

Ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van het Willemsfonds verzorgde het Boomse symfonie-orkest in 1951 te Gent een concert van hoogstaand niveau. Daarna ging het echter berg af. Door allerlei omstandigheden sloop een ontmoediging in de rangen en toen Raymond Verlinden noodgedwongen wegens familiale omstandigheden ontslag moest geven, betekende dit het einde van het symfonisch orkest 'Peter Benoit'.

Raymon Debrae in 1988 (Foto: FAB 7612)

1938

Een jaar van extremen, zo zou het jaar 1938 voor RUGO kunnen samengevat worden. Enerzijds een jaar waar RUGO als vereniging hoge toppen scheerde en anderzijds het jaar waarin drie belangrijke leden kwamen te overlijden.

Op 27 december overleed, vrij onverwacht, Victor De Meyere. Victor was de zoon van Honoraat De Meyere¹ en Maria Theresia Verhaegen². Als twintigjarige debuteert De Meyere in het tweede nummer van de eerste jaargang (1893) van het gerenommeerde en toonaangevende literaire tijdschrift 'Van Nu en Straks'.

In 1894 publiceert hij zijn eerste dichtbundel Verzen. Er volgen nog bundels in 1903 (Avondgaarde) en 1904 (Het Dorp). De Meyeres poëzie wordt evenwel niet zeer gewaardeerd. Bovendien wordt hij beschuldigd van plagiaat³, zodat de dichter in hem roemloos tenondergaat en vanaf 1904 zwijgt.

Deze teleurgang houdt misschien ook verband met de mislukking van zijn eerste huwelijk in het begin van 1900 (in 1895 had hij L. Thijs uit Willebroek getrouwd)⁴.

¹ °Zomergem (prov. O-Vl.)1835 +Boom 1897, politiecommissaris te Boom

² °Wuustwezel 1837 +Boom 1941

³ Het boek waaruit De Meyere geplagieerd had was Le Chariot d'Or. Volgens Peter Theunynck, die in 2000 de affaire heronderzocht, had De Meyere grote stukken eruit vertaald en als eigen werk in zijn bundel De Avondgaarde gepubliceerd.(Bron: Nederlandse poëzie Encyclopedie)

⁴ Hij huwde een tweede maal rond 1919 met Anaïs Janssens (°Tessenderlo 1880 +Deurne 1959, begraven te Boom op 14/10/1959). Bron: database Ten Boome

Na de publicatie van een romantisch drama in verzen (1899) vindt De Meyere echt zijn literaire draai wanneer hij novellen begint te schrijven (vanaf 1904) en hij enkele jaren later met streekromans zoals *De Roode Schavak* (1909), *Nonkel Daan* (1922) en vooral *De Beemdvliegen* (1930) de literaire wereld verbaast.

Na zijn schooltijd in Boom gaat de jonge De Meyere naar het Koninklijk Atheneum in Antwerpen, waar hij de 'begeesterende' Pol De Mont¹ als leraar ontmoet. Victor voltooit zijn middelbare studies niet, maar legt met succes examen af van kandidaat-deurwaarder. Hij komt zo terecht op de griffie van het Antwerpse gerechtshof. De jonge De Meyere blijft echter contact zoeken met het rebelse en onconformistische kunstenaarsmilieu in de metropool, zodat al vlug blijkt dat voor hem geen carrière is weggelegd in gerechtelijke kringen.

Dankzij een tip van Emmanuel De Bom² wordt hij vanaf 1900 bediende op het stadhuis. Als stadsambtenaar brengt hij het tot bureeloverste van de stedelijke gezondheidsdienst. In 1936 gaat hij met pensioen. Twee jaar later sterft hij onverwacht aan een hartkwaal op 27 december 1938 in zijn woning, Lange Lozanastraat 148 te Antwerpen. Zijn moeder (mondelinge overleveringen), Pol De Mont (literatuur en volkskunde) en Emmanuel De Bom (stadsdienst) zijn de drie personages die niet alleen zijn leven maar ook zijn levenswerk in hoge mate hebben bepaald.³

¹ °Wambeek (prov. O-Vl.) 1857 +1931 Berlijn-D)

² °Antwerpen 1868 +Kalmthout 1953

³ Uit voordracht Professor Stefan Top (°Langemark 1941, Belgisch volkskundige, voormalig hoogleraar aan de Katholieke Universiteit Leuven), jaarboek *Ten Boome* 1996-1997

Op initiatief van Emiel Fredrix werden stappen ondernomen om twee jaar na het overlijden van De Meyere een herdenkingstentoonstelling te houden. Gaston Moorkens nam contact op met de voorzitter van het Willemsfonds, Raymond Verlinden, die bereid was tot samenwerking. Op 28 november 1940 schreef Moorkens hierover volgende brief aan Fredrix:

'Ik heb Verlinden, Voorzitter W.F. over Victor de Meyereherdenking gesproken en hem je kaartje getoond. Wij zijn het reeds eens dat de herdenking best zal doorgaan op zondag 5 januari te 15 uur in den namiddag (1941). Indien nu het gemeentebestuur niet wil meedoen (wat ik geenszins durf vermoeden) zou W.F. en Rugo samen deze hulde en herdenking op touw zetten. W.F. zorgt voor de medewerking der symphonie Peter Benoit. Rugo zorgt voor een spreker en desnoods declamator. Wij hadden gedacht als spreker: Emm. De Bom of Ary Delen? Wat denk je? Ken je iemand anders? Beter geschikt?

Er zou tevens hulde gebracht worden aan De Meyere's moeder, de thans 103-jarige, die nog even kranig is en onze gemeente bewoont¹. In dit kader zou ik voorstellen op zondag 5 januari een kleine tentoonstelling te houden over V. De Meyere's uitvoerig werk, in de oude trouwzaal van het oude gemeentehuis, Antwerpschestraat. Dit vanaf 9 uur 's voormiddags tot 14 uur (om onszelf de gelegenheid te geven de herdenking bij te wonen). Vooralsnog kan of dient er nog niets gedaan, daar er eerstdaags vanwege het gemeentebestuur een verzoek tot bijwoning eener vergadering zal gezonden tot de kultureele organismen onzer gemeente. Ik hoop dat jij in de mogelijkheid zult zijn deze bij te wonen.'

¹ Het is niet zeker of zij op de tentoonstelling aanwezig was.

Op 5 januari 1941 had in samenwerking met het gemeentebestuur, de 'Akademie voor Schoone Kunsten', RUGO en het Willemsfonds de herdenking plaats.

Portret geschilderd door Georges Vercruysse. Links, familieleden van Victor De Meyere, rechts burgemeester Frans Holsters¹. (Foto FAB 3590)

Tentoonstelling 'Akademie voor Schoone Kunsten' tijdens de Victor De Meyere herdenking. Van links naar rechts: Georges Averhals, burgemeester Holsters, Emiel Fredrix met achter hem vermoedelijk zijn echtgenote Augusta Van Laeken (Foto: FAB 1527)

¹ °Boom 1889 +Antwerpen 1975

Tijdens de tentoonstelling verkondigde burgemeester Holsters dat er een straat naar Victor De Meyere zou genoemd worden¹. De moeder van Victor, Maria Theresia Verhaegen werd tot ereburgeres van Boom benoemd².

Op de vergadering van RUGO dd. 22 december 1940 werd hierover gemeld:

‘De huldiging zal doorgaan op 5 januari 1941. Ter dien gelegenheid zal medegedeeld worden dat een straat den naam van Victor De Meyere zal dragen. Tevens zal deze 103-jarige moeder³ tot ereburgeres der gemeente benoemd worden.’

Emiel Fredrix schreef over De Meyere een ‘In Memoriam’ in het tijdschrift Gewas⁴. Op vraag van Moorkens zou er ook nog een apart tijdschrift verschijnen over Victor De Meyere⁵.

¹ De eerste huizen werden in februari 1951 bewoond (Bron: ‘Groeten uit Boom’, A. Vinck, pag. 275)

² ‘Grote feestelijkheden hadden plaats die besloten werden met een vuurwerk op het Conscienceplein. In 1939 brachten Koning Leopold en Prinses Josephine Charlotte haar een bezoek (Bron: Boom Tussen de Twee Wereldoorlogen, A. Vinck, pag. 101). In tegenstelling tot wat er in de pers verscheen was Bobbejaan Schoepen, die in 2009 ereburger werd, dus niet de eerste Bomenaar die deze eer te beurt viel. In 2016 werd ook Bomenaar Herbert Flack ereburger.

³ Maria Theresia Verhaegen overleed op 25 januari 1941, enkele weken na de herdenking van haar zoon Victor De Meyere.

⁴ Gewas, vijfde jaargang nr. (Ten Boome B1209)

⁵ Vergadering 10 januari 1941: De Heer Moorkens stelt voor een nummer aan ons oud-eerelid te wijden. Aangenomen. De secretaris zal hierover met Lode Monteyne alsmede met mevrouw weduwe Victor De Meyere praten. De heer Vercruysse dringt aan op zooveel mogelijk clichés, alsmede de onuitgegeven werken. Dit nummer zou verder bestaan uit bijdragen van Baekelmans, Monteyne, De Bom, A. Delen en Konservator Folkloremuseum.

Het speciaal 'Victor De Meyere-nummer' kwam er echter nooit. Op de vergadering van 26 februari werden de plannen voorgoed begraven¹.

Op amper 33-jarige leeftijd overleed op 20 maart 1938 de Willebroekse kunstschilder Jef Van Reck². Hij was redacteur van het tijdschrift Gewas en was ook steeds aanwezig als exposant op de tentoonstellingen van RUGO. Zijn goede vriend Evarist De Roye³ schreef over hem een artikel⁴ in het Lustrumnummer van RUGO.

Jef Van Reck (Foto: Gewas, vijfde jaargang nrs. 2-3 Ten Boome B967)

¹ Betreffende het V. de Meyerenummer deelt secretaris mede dat hij reeds verschillende malen bij Mevr. de Meyere geweest is, doch zonder resultaat. De heer Moorkens meent te weten dat de Heer Vercruysse(welke op deze vergadering niet tegenwoordig is) zich bedacht heeft en dergelijk nummer, vooral daar het niet vóór Paschen klaar kan zijn, niet meer interessant vindt.

² 'Zondag 20 maart 1938 is het onvermijdelijke gebeurd: in den ouderdom van 34 jaar is ons aller vriend en redaktielid Jozef Van Reck te Willebroek overleden. Alhoewel wij wisten dat hij sinds geruimen tijd aan een erge kwaal leed, verraste ons nochtans dit afsterven...' (Bron: Gewas vierde jaargang nr. 3-Ten Boome B958)

³ Toonkundige. °Willebroek 1907 +Antwerpen 1978

⁴ Gewas, vijfde jaargang nrs. 2-3 (Ten Boome B967)

Ook kunstschilder Gust Hens¹ viel in 1938 te betreuren. Hens oefende het beroep van handelsvertegenwoordiger uit. Tijdens een verkeersongeluk in Luxemburg liet hij op 54-jarige leeftijd het leven. Het RUGO-bestuur schreef over de kunstschilder het volgende pakkend 'In Memoriam'²:

"Deze naam doet ons dadelijk denken aan Rugo's Kunsttentoonstellingen te Boom, want Hens bracht er steeds jong, frisch werk. Weliswaar was alles naar denzelfden trant geschilderd, die was hem trouwens eigen, nooit hebben we een ander schilder hem zien navolgen, doch hij wist zijn landschappen of stille achterbuurtjes telkens met zulk een geestdrift te borstelen, dat men door zijn werk moest getroffen worden. Onze Rupelstreek had in hem een harer weinige kunstschilders, en vooral de gemeente Willebroek verliest met hem een man van talent.

Totaal verslagen lazen wij in de kranten het auto-ongeval dat onzen vriend Hens overkomen was. In stilte hoopten wij dat het goed verlopen mocht. Doch enkele dagen later vernamen wij dat Karel August HENS te Luxemburg, in den ouderdom van 54 jaar, overleden was (Geboren te Boom, 12-2-1884).

Wij konden ons niet indenken, dat wij dien gevoelvollen schilder in ons midden zouden moeten missen. Want gevoelvol was hij in de eerste plaats.

Dat schreef reeds Em. Fredrix in nr. 3-4, jg. II.

"Op elk schilderij zou men een lied kunnen maken doch deze liederen zouden allen bezingen: Schoonheid en Gevoel. Hens is één van de weinige schilders, die werkelijk iets te zeggen hebben. Daarom ook is hij kunstenaar en zal zijn werk ongetwijfeld aan den tijd weerstaan. Hij huldigt het motief: "O, alles is bij dag zoo innig niet" (Gezelle)".

¹ Karel August Hens °Boom 1884 +Luxemburg 1938

² Gewas, vierde jaargang nr. 6 (Ten Boome B1223)

Doch waar het hem plots al te machtig werd, drukte hij 't ook uit in een roerend vers:

*"En 'k zag dien avond met heel zijn innigen lach
Van al wat sliep, of stoeiend stil nog speelde."*

Het heengaan van zoo'n aktief lid is een groot verlies voor K.K.V. Rugó. Wij zullen hem altijd gedenken'.

To(o)neel

Het idee om een toneelafdeling op te richten speelde in 1937 al bij Gaston Moorkens. Aanvankelijk wou hij een kinder toneelgroep oprichten. Moorkens wou hiervoor een beroep doen op een zekere heer Verhoeven uit Lier. Die stuurde hem op 18 oktober 1937 volgend antwoord: 'Geachte heer Moorkens,

Het spijt me zeer u een negatief antwoord te moeten geven: mijn kindergroep bestaat niet meer. Ten gevolge van een zenuwziekte heb ik verleden jaar de leiding van mijn groep moeten opgeven en daar het niet mogelijk was een opvolger te vinden is die vereeniging "uitgestorven".

Waarom zelf niet begonnen? Ik ken u en ben overtuigd dat u de persoon zijt onder wiens leiding een kindertooneelgroep tot het grootste succes moet komen. Ik wil u daarbij met raad en daad bijstaan en ben steeds tot uw dienst.

Met de meeste hoogachting'

Moorkens liet de zaak even rusten en gaf ze in handen van Frans Roggen.

Op de vergadering van 2 november 1938 werd de visie van Roggen over de op te richten toneelschool als volgt opgetekend: *'Daarna is het de beurt aan den Heer Roggen, welke tegenwoordig is om de bespreking betreffende het oprichten een tooneelschool, in te leiden. De Heer Roggen zegt dat hij wel weet hoe de school in te richten, welke lessen en leergangen te geven, doch wat de inrichting betreft doet hij beroep op de ervaring van den Heer Moorkens. Een school is goed, doch met een school zonder leerlingen is men niets'.*

Fredrix neemt meteen actie en richt op 4 november volgende brief aan Lode Monteyne¹: *'De Heer Roggen, de ziel van de te stichten tooneelschool, heeft zich vooral door uw werken laten oriënteren. Wij hopen natuurlijk dat de tooneelschool denzelfden bloei mag tegemoet gaan als de Akademie. Hiervoor hebben we, vooral, moreelen steun noodig.*

Omdat ik weet dat het tooneel een stuk van uw leven is, heb ik gemeend daarvoor beroep op U te mogen doen. U kunt ons raad geven, U kunt ons inlichten, U kunt ons zeggen of ons programma degelijk is en dies meer. Ik vrees wel een beetje dat U me erg pedant vindt omdat ik me steeds tot U richt, doch dan denk ik weer dat U het begrijpt dat ik, met onze Vereeniging, graag het mijne, hoe gering ook, zou willen bijdragen tot de kultureele herwording van Vlaanderen.

Indien U moest vragen: "Wat verlangt ge van mij?" het zou moeilijk zijn om zeggen. Daarom ben ik zoo vrij, voor den Heer Roggen, een onderhoud met U te vragen om eens over de tooneelschool te praten'.

¹ °Antwerpen 1886 +Berchem 1959. Vlaams schrijver en toneelcriticus. Hij verwierf vooral bekendheid als hoofdredacteur van weekblad Het Tooneel, waarvoor hij ook columnist was. Ook was Monteyne van 1938 tot 1952 leraar toneelgeschiedenis op het Koninklijk Conservatorium Antwerpen.(Bron: Wikipedia)

Het antwoord van Monteyne bleef even uit. Op 16 november laat hij weten:

‘Mijn waarde Frederix!

Ik heb wel wat lang op mijn antwoord op Uw schrijven van 4 dezer laten wachten.

Oorzaak: overlast van werk! Doch ik wil U wel beloven U te helpen met raad en daad. Juist heden houd ik een lezing in de K.K.ac. over een...ideale tooneelschool. De lezing kan ons dienen als basis van bespreking. Ik kan U een kopij ter inzage geven. Laat me eens weten wanneer U over een paar uren beschikt. Dan kies ik datum en dag!’

De bereidheid was er dus maar op de vraag van RUGO om voor de toneelschool een lokaal ter beschikking te krijgen werd door het gemeentebestuur op 24 november afwijzend gereageerd: *‘Ingevolge uw schrijven dd° 4-11-1938, om de beschikken over gemeentelokalen voor het inrichten eener Tooneelschool, hebben wij de eer u mede te deelen dat, het College van Burgemeester en Schepenen, besloten heeft er niet kan ingegaan worden op uw verzoek, wijl het aangevraagde lokaal der gemeentejongensschool Centrum door de gemeentelijke muziekschool en het oud gemeentehuis door het Rood Kruis en Dispensarium bezet wordt.’*

De toneelschool kwam er uiteindelijk nooit. Mogelijk was de slechte timing de oorzaak dat er nooit verdere stappen werden ondernomen. In 1939 lag de focus op de ‘Lustrumviering’. Met de aanvang van Wereldoorlog II werd alle tijd en energie aangewend tot het behoud van RUGO als vereniging. Aan kennis en talent ontbrak het alvast niet. Frans Roggen was al sinds 1934 betrokken bij RUGO waar hij verantwoordelijk was voor de rubriek ‘Tooneel’. In 1936 was hij voorzitter van de Propagandaclub RUGO’. Hij woonde toen in Boom aan de Antwerpsestraat 300. Hij was tot 1940 actief bij RUGO.

Roggen werd geboren in Schelle op 25 mei 1911. Hij studeerde aan het conservatorium van Antwerpen en van 1940-1945 verbonden aan de KNS Gent. Hij was ook acteur bij de BRT en verbonden aan diverse beroeps- en amateurgezelschappen. Hij gaf ook les aan de 'Toneelschool Gent' en 'Muziekconservatorium Gent'. Tot enkele dagen voor zijn overlijden, te Gent op 19 november 1978, was hij nog actief in 'Teater Antigone Kortrijk', waar hij de laatste hand legde aan de regie van Herfstromance (A. Arbusov). Zijn regisseurschap strekte zich bovendien uit tot de luisterspelen van de Belgische radio-omroep (eerst het N.I.R., later de B.R.T.), waaraan hij tot zijn pensionering in 1976 verbonden was¹.

Frans Roggen (Foto: DBNL)

¹ Bron: DBNL

Op de algemene vergadering van 23 oktober werd het lustrumjaar 1939 positief tegemoetgezien. Secretaris Fredrix vatte het afgelopen werkjaar samen. De tentoonstelling was wederom een groot succes maar Fredrix had nog meer goed nieuws: *'De Akademie, en dat is misschien het bizonderste feit van het afgelopen jaar, werd officiëel als afzonderlijk lichaam van Rugo erkend. Tevens werd reeds voor de tweede maal een tentoonstelling van het werk der leerlingen gehouden.*

Wij hebben 18 voordrachten ingericht. Als kulturele afdeling werd een fotokring¹ gesticht. Voor het laatst behielden we de aangenaamste gebeurtenissen: Ons tijdschrift Gewas werd door de Provincie Brabant bekroond (1937)'.

Gaston Moorkens werd uitgebreid in de spreekwoordelijke bloemetjes gezet. Zowel in de toespraak van schrijfster Julia Tulkens, maar zeker en vooral in de onaangekondigde redevoering van Johan Daisne, die zijn bewondering voor RUGO, Gewas en Moorkens uitgebreid en met onverbloemde woorden uitdrukte.

¹ Voor de presentaties werd een beroep gedaan op 'Gevaert-Photo Producten in Mortsel (het latere Agfa-Gevaert). De voordrachten vielen in de smaak zodat er op regelmatige basis een voordracht werd gehouden die telkens een ander aspect van de fotografie belichtte. Hoewel er nergens een bewijs van te vinden is, was ook Gaston Moorkens vermoedelijk een trouwe cursist. Moorkens was een fervent fotograaf die tijdens de bevrijding van Boom (4 september 1944) diverse foto's nam. Marc Van de Velde gebruikte meerdere foto's van Moorkens in zijn boek 'De Bruggen van Boom' (Ten Boome-B29).

Daisne stak in zijn toespraak de loftrompret over Moorkens en had zelfs voor de gelegenheid een gedicht geschreven dat de gepaste titel 'Boom' droeg:

Dierbare vrienden,

Onze goede vriend Gaston heeft mij verzocht een paar woorden voor te bereiden voor deze 'Jaarvergadering', Het staat niet op het program, zei hij, maar het kan doorgaan als een 'verrassing'. Ik dank hem van harte voor deze wel te vleierende formule; ik zal, wat er ook van weze, kort zijn, om te vermijden dat er, na al wat hier reeds dezen ochtend gezegd werd, des Gaston zu viel zou zijn.

Het eerste wat ik u hiervan nu wil zeggen, dierbare vrienden, is u te danken voor de eer, dat ik hier weer, zooals vorig jaar, met een paar woorden mag verschijnen. Het verheugt me niet zoozeer als eer dan wel als bewijs van vriendschap en bij een dichter is het in alle instantiën het gemoed dat boven komt, zelfs als die dichter, pour les besoins de la cause et de la science, zijn filmbesprekingen doctoraal moet ondertekenen. Het weze me toegelaten te hopen dat al wat hier sinds een paar jaren zoo goed en steeds beter gebeurt, zal groeien tot een mooie traditie, met inbegrip van dit zeer kleine en bescheiden deel: mijn jaarlijksch woordje tot u.

Uit de verslagen die u aanhoord heeft zal u ten overvloede gebleken zijn~cijfers bij de hand~wat u trouwens reeds wist, dat Rugo en Gewas onophoudend groeien en sterker worden. Wat kan ik daar nog aan toevoegen! Ik kan u alleen een echo brengen van de milieus waarin ik leef~Gent en Brussel, een beetje ook Antwerpen nu~en u verzekeren dat ook dàr Gewas meer en meer bekend geraakt en geapprecieerd wordt. Die appreciatie gaat steeds gepaard met een zekere verwondering die wel wat pedant mag lijken maar die we toch menschelijk begrijpelijk moeten vinden: in den beginne stelt eenieder die met Gewas kennis maakt de vraag, hoe het toch mogelijk is, dat dit steeds dikker en beter wordend initiatief, geboren is uit een lokalen kring, uit een~met uw permissie~toch eer bescheiden gemeente als Boom? En inderdaad, er is wel een wonder in, dat ik u straks onder meer poëtischen vorm wil uiten.

Het is een wonder want het is nog nergens geschied; ik ken geen ander blad dat, gekomen van waar Gewas komt, is wat Gewas reeds is, of vermoedelijk zou kunnen worden wat Gewas hopelijk en waarschijnlijk zal worden. Het is een wonder van conjunctuur: het samentreffen van geest, wilskracht en altijd weer dat hart, in een paar mensen, gelijktijdig op een zelfde plaats. Maar dit is het thema geweest van mijn woord van vorig jaar: aan te toonen dat Gewas hoofdzakelijk is wat het is, omdat het staat in het teken van eenvoud, goeden wil, geestdrift én vriendschap. Ik mag hierop, van wege de herhaling niet terugkomen, ofschoon ik 't zoo graag doen wou omdat het dat is wat het meest tot mij spreekt en m.i. ook alles zegt.

Ik zei dus dat Gewas meer en meer bekend en geapprecieerd geraakt in bredere middens. Uitgevers als de heer Krijn van Onze Tijd adverteeren het graag en gratis; mij bekende boekhandelaars maken het graag bij hun klanten bekend; de pers heeft er reeds uitstekende oordeelen over geveld; de filmmaatschappijen en de Studio van het Palais des Beaus-Arts bewaren het in hun archief; vrienden en leerlingen zijn dankbaar voor ene presentnummer dat ze effectief en graag lezen, wat niet van alle tijdschriften kan gezegd.

Er zijn nlt. ook andere stemmen geweest: men heeft op fouten, op zwakke punten gewezen. Maar niet alleen de buitenwereld heeft het gedaan~wijzelf, het bestuur, het beheer en de redactie, waartoe ik me verheug te behoor~wijzelf hebben gezocht naar fouten, er gevonden, en gepoogd er aan te verhelpen. En zoo zullen we voortdoen. Gewas is nog niet groot~maar kàn het worden. Het is zeer veel.

Maar u moet ons meehelpen. Door uw belangstelling, uw statische als lezer (ik overzie de financiële zijde) en uwe dynamische als medewerker. Tot de vrienden in het publiek, die iets bij te dragen hebben, richt ik dan ook dezen kameraadschappelijken oproep: doet mee. Die roep is reeds tot ver gehoord geweest en ook beantwoord geworden: bedenk die nieuwe namen~waaronder zeer puike~die de laatste nrs heeft bijgeworven. Kont nu het aantal verrijken!

Mij rest nu nog u te vragen, mij toe te staan namens u allen hartelijk de handen te schudden van onzen dierbaren en bewonderenswaardigen Gaston. Want als Gewas is wat het is, en worden zal wat het zal en moet, dan is dat natuurlijk onder den koepel van het puike voorzitterschap van onzen beminden heer Roofthoofd,~dan is dat alles te danken aan onzen fraaien Gaston! Innig dank, Gaston, innig proficiat! Wij vertrouwen verder op u en staan aan uwe zijde om te doen wat we kunnen en wat u van ons zult verlangen. Maar alvorens te eindigen moet u me toelaten dat ook de dichter eens aan het woord kome, met dit kleine circonstance-gedicht dat (ik) niettemin in de volste en warmste oprechtheid voor deze zitting en dezen dag überhaupt, geschreven heb.

Het heet

BOOM

en luidt zoo:

*Een klein en nogal vormeloos ding,
wat stapels steenen en wat schouwen,
en nevelluchten, eindloos, grauwe
zoo zag ik Boom voor 't eerst. Er ging
een schuit verloren op de de Schelde,
het lag verdronken in de velden,
het leek zoo verre van mijn stad
aan 't eind dier trage morgentreinen!*

*En zóó zag ik het weer verdwijnen,
een brockelmuur, een kleume kat
en orgels van een kale kermis,
die scheurden door mijn dorre kennis
als fakkels in een tochtig gat.*

*De lichten van dien winternacht,
die kleine, koude flakkerouren,
ze zijn, o wonder! blijven duren,*

*ze smolten saam, ze werden zacht,
ze werden warme lampen allengs,
en hunne klaarheid is gevallen
op een genootschap dat daar zat
met lieven lach en trouwe handen
te werken aan een offerande
van stille kunst voor geest en hart.*

*O treinen van mijn jeugd, die gingen,
zoo nuchter eerst en dan zoo zingend,
ik dank u dat u eens mij bracht
naar dezen kring, naar deze vrienden,
naar dit bescheiden geestlijk dienen
en naar de zon van 't Groote Hart,~
want gij hebt in mijn leven Boom
doen rijmen, voor altijd, met droom!..¹*

1939 (lustrumjaar)

RUGO bestond vijf jaar en dat zou niet onopgemerkt voorbijgaan! De datum voor de tentoonstelling werd door het bestuur bepaald en goedgekeurd door het gemeentebestuur. Zoals de vorige tentoonstellingen, ging ook de lustrumtentoonstelling door in de gemeentelijke jongensschool en dit van zaterdag 8 tot en met zondag 16 april. Even ontstond er een lichte paniek toen kunstkring AKOS uit Antwerpen, verzuimde om hun medewerking te bevestigen, die ze verleden jaar mondeling aan RUGO hadden toegezegd.

Georges Vercruysse werd op pad gestuurd om bevestiging te bekomen van hun deelname, echter zonder resultaat. Uiteindelijk kreeg Fredrix de zaak nog in orde.

¹ In het 'Lustrumnummer' van Gewas (vijfde jaargang nr. 1) publiceerde Daisne nog een gedicht over Boom: 'Boom, Kleine Stad van het Vlaamsche Land' (Ten Boome B967)

Om zulke problemen in de toekomst te vermijden stelde Vercruysse een ontwerp voor van een "Uitnodigingsbrief voor medewerking aan onze tentoonstellingen", die door het bestuur werd aanvaard:

De Heer Fredrix heeft van den Heer Platteau de stellige belofte ontvangen dat AKOS meedoet en hij de namen der exposanten vóór 24/3 zou mededeelen, wat dan ook gebeurd is. Fredrix leest dan het schrijven van den Heer Platteau. De secretaris meldt tevens dat de titels en nummers der werken vóór 30/3 zullen gekend zijn. De Heer Vercruysse heeft een model "Uitnodigingsbrief voor medewerking aan onze tentoonstellingen" opgemaakt. Het Hoofdbestuur is het eens om dezen te aanvaarden. Na de tentoonstelling zal deze zaak haar beslag krijgen. De Heer Vercruysse drukt nog eens op de noodzakelijkheid van dergelijke "Uitnodigingsbrieven" waardoor een uitgenoodigde zich verplicht-al of niet- deel te nemen aan onze tentoonstellingen. We zullen dan het onbehagelijke gevoel niet meer hebben zooals thans met AKOS. Deze vereeniging heeft, in den Zomer 1938, aangenomen aan onze tentoonstelling deel te nemen, terwijl, op het laatste nippertje, ze zich zouden terugtrekken, op een oogenblik dat het te laat is om andere beeldende kunstenaars uit te noodigen.

De tentoonstelling verliep zoals gepland en werd op de vergadering van 21 april als 'eens te meer geslaagd' bevonden.

Op 22 april begaf Moorkens zich naar 'Radio Antwerpen' waar hij in een zorgvuldig voorbereide tekst van 5 pagina's groot¹, de geschiedenis, doelstelling en activiteiten van RUGO aan het luisterend publiek mocht verkondigen. Opvallend aan zijn toespraak was dat Ludo Van de Wijngaert, nochtans stichter van RUGO, er met geen letter in vernoemd werd.

¹ Archief Ten Boome V0392-008

Dat Moorkens en Van de Wijgaert nooit beste vrienden zouden worden was bekend, maar door hem niet te vernoemen ging Moorkens toch wel niet geheel vrijuit en verhulde hij uit rancune bewust een stukje RUGO-geschiedenis.

Dat bleek ook nog eens uit de brief die Moorkens aan Fredrix schreef op 28 november 1940, waarin hij Van de Wijgaert's nieuwe werk 'Nevelingen' op de korrel neemt:

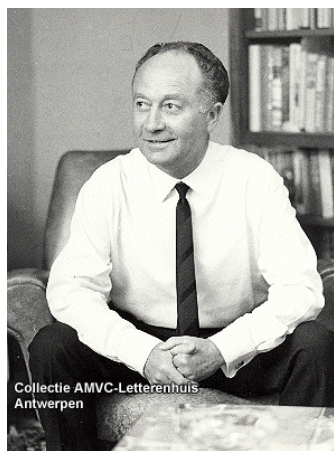
'Dezer dagen vernam ik dat V.D.Wygaert's roman "Nevelingen" van de pers is gekomen. Maar er werden 4 blz. errata's aan toegevoegd, met een nota, waarin uitgever als schrijver zich verontschuldigen voor de fouten en dat de mobilisatie de schuld van alles is, wegens het onvoldoende nalezen der drukproeven. In een brief tot drukker Lombaerts gericht, schrijft V;d. Wygaert dat hij zich maar tot Dr. B. Lamot moet wenden, deze zal de fouten wel opsporen (gemakkelijk, hé?). Maar in dit schrijven-zelf komen niet minder dan 8 (acht) taalfouten voor. Waarlijk, dit alles moet tot iets nevelachtigs zijn uitgegroeid... L. zit nog altijd in krijgsgevangenschap. Zou hij nu nog niet geleerd zijn?... Indien hij met al zijn oude principes in het hoofd blijft rondlopen, zal hij, volgens de nieuwe orde, voor immer moeten zwijgen. Want wij hebben maar al te goed ondervonden, dat hij in het geheel geen gemeenschapsmens is, en nog veel minder de thans heerschende gedachten "van kunst voor het volk en het volk nader bij den kunstenaar" kan naleven, wat zou het zijn ze te dienen!?'¹

Op 6 augustus neemt Gaston Moorkens deel aan de 'Poëziedagen in Merendree'. Dit jaarlijks evenement werd sinds 1937 georganiseerd door de priester-dichter Basiel De Craene².

¹ Archief Ten Boome V0392/114

² °Waarschoot 1880 + Merendree 1956. De Craene schuimde als onderpastoor het Vlaamse land af met zijn 'passieavonden'. Ook

RUGO werd vertegenwoordigd door Moorkens en diverse medewerkers waaronder de flamboyante Johan Daisne. Ook Marcel Coole¹ was van de partij en wel met een zeer goede reden; zijn episch gedicht 'De Minnaars van Teruel' werd opgevoerd met Frans Roggen als declamator.

Marcel Coole (Foto: Letterenhuis Antwerpen)

Boom kreeg toen het bezoek van De Craene. (Bron: 'Gij Zijt allemaal Welgekomen', Dirk De Geest-Ten Boome B1239)

² °Kortrijk 1913 +Koksijde 2000. Studeerde te Gent aan de Rijksmiddelbare Normaalschool. Regent in de Germaanse Talen. Sedert 1937 commentator bij het N.I.R. Redactielid van Gewas. Werk: Zoeklichten, Hartstocht, De Minnaars van het Licht, Licht en Schaduw, de Zonneblinde Ruiters, De Minnaars van Teruel. Medewerking aan: Gewas, Prisma, Groei, Zonneweelde, Cahiers van de Waterkluis, Vormen, Dietsche Warande en Belfort, Werk, Ulenspiegel. Gaf samen met J. Daisne (Herman Thiery) en L. Van Brabant 'Klaverendrie uit, tweemaandelijks tijdschrift voor poëzie (Bron: Gewas vijfde jaargang nrs. 2-3 Ten Boome B967)

Nog een opvallende aanwezige bij het gezelschap was Lisette Schoepen¹ (zuster van Bobbejaan Schoepen), die voor de vrolijke noot zorgde. Gaston Moorkens schreef in 'Gewas'² over de uitstap, het artikel 'Flitsen uit Merendree':

'Zondagmorgen 6 augustus. Weinig zon. Grijsze hemel. Doch reeds heel wat leven voor St. Pieterstation te Gent. In de hall: Johan Daisne omgeven door een heel bende jongeren: Coole (met zijn bedgenoot), Frans Buyle, Frans Roggen, Mw. Darciel, Lis. Schoepen, e.a. Thiery geeft het sein tot vertrek. Op stap naar de booten. Juffrouw Bonquet is vol zorgen om de plaatsen der bezoekers, terwijl enkele persfotografen reeds van de gelegenheid gebruik maken enkele kiekjes te nemen.

Daisne krijgt het met dames (vooral juffrouwen) aan den stok wanneer hij ze langs steile, smalle en alles behalve gezellige wegeltjes naar de Leie brengt, waar het gezelschap opgewacht wordt door Daan Boens, die volgens sommige krantenverslagen, namens Pan verwelkomde, alhoewel we daar niets van hebben bemerkt (Boens was mede-oprichter van het satirisch weekblad Pan in 1938, nvdr).

*De eerste boot is vertrekkens klaar, de motor ronkt, de vlagge wappert en ja, de zon doet nu ook lofwaardige pogingen om door te breken, maar alles blijft bij een belofte...voor straks misschien?! Laat ons hopen. De tweede boot is dichtbezet, men draait de motor aan, doch zonder gevolg. Kostbare minuten verlopen, juffrouw Bonquet en Daisne maken zich reeds bezorgd om dit tijdsverspillen. De andere boot toert plezierig om ons heen. Eindelijk! Er komt leven, er komt jacht. Adieu Gent, we zijn weg!
-Good-bye, Daan!*

¹ Lisette Schoepen trad op in de Ancienne Belgique te Antwerpen. Bobbejaan stond soms aan haar zijde en zong dan Zuid-Afrikaanse liedjes, die toen 'in' waren. (Bron: Van de Oudheid tot het Jaar 2000, pag. 241, A. Vinck).

² Gewas vijfde jaargang nrs. 4-5 (Ten Boome B1210)

Een wuiven en een groet, een lach en een handomdraai. Een glimlach en een ferme haal aan de sigaar van den man in 't lichtgrijze pak, dan een woord:

-Tot in den namiddag!

De bootjes ronken op volle kracht de Leie af!

Er wordt een lied gevraagd. Op de achtersteven neuriet men zacht.

Daisne voelt zich in de nopjes en raakt vol vuur.

-Zingen, juffrouw, zingen, roept hij en noodigt ze uit vooraan plaats te nemen. Lisette Schoepen nestelt zich naast Frans Roggen, echter onder 't waakzame oog van diens vrouw. Daar hoort men "Vlaanderen". De Leievisschers kijken wonderbaar op, vele landhuisjes openen hun raampjes, vogeltjes zwijgen, het lage lisch houdt op met ruischen, zacht deint de boot, onze blonde Carmen zingt en de populierenfluisteren na. Er is stemming op de boot, er is een tinteling in ieders oog, er straalt jeugd en zon; o, waarlijk, daar priemen enkele stralen langs het groen der boomen.

Daisne klapt vlug zijn camera open en kiekt het meisje met-den-zonnelach. -Heerlijk, zeg! en hij zet zich weer vol bewondering naast juffrouw Bonquet, die haar uurwerk nakijkt en oordeelt dat het niet vlug genoeg gaat.

-Meneer pastoor zal ongerust zijn.

Maar wij geven niet om den tijd. Wij zijn niet bang te laat ter arriveeren!

Russisch koor: wij zijn niet bàààng!

Eerst luid, daarna gedempt. Reuzensucces!

Daar de brug. Auto's staan reeds klaar! Vlug uitgestapt, mannen links, dames rechts, Lisette voorop slaat de maat: Wij zijn niet bàààng!!

De andere boot legt aan, maar het onthaal is eerder koel. Zij waren op hun tocht nog te veel zichzelf gebleven, opdat ze dadelijk mee zouden aanheffen. Een paar fotografische opnamen, en dan naar de wagens. Enkelen moeten achter blijven (de offervaardige Daisne is onder de slachtoffers!)

-Tot straks, Herman!

Samen met Marcel Coole (en ons vrouwtje op de knie) deelen we een auto. Vrij laak vangt dit laatste tochtje aan.

Dat pastoor De Craene werkelijk bezorgd over ons moet geweest zijn, bemerken we al dadelijk: hij kon niet in Merendree blijven, en kwam tegemoet gereden. 't Geluk ligt in zijn oogen te lezen wanneer hij ziet dat zoovelen tot hem zijn gekomen. Beslist, paster, dat wordt vandaag uw hoogdag!

-Weest welkom hier, mijn lieve vrienden!

Meer kan hij niet zeggen. Hij wou ze allemaal gelijk de handen drukken en danken, ze roepen hem hier, ze vragen, hem daar, maar hij hoort het niet. Voor hem moet er maar dadelijk begonnen worden.

De burgemeester opent, Jan Vercammen dankt en al de anderen drinken wijn, eten sandwiches, slurpen kommetjes soep of rooken kleine sigaartjes.

-En nu allemaal zeer vlug naar mijnen hof!

En heel de vergadering kiest den weg naar 't parkje achter de pastorie!

-Waar blijven de ouderen? hooren we vragen.

En werkelijk, het is opvallend, ze doen zich opmerken door hun afwezigheid. Mag dit dan alleen een verbroederingsfeest voor de kakelnestjes worden? Niemand schiet er natuurlijk graag zijn zoo kostbaar verworven 'reputatie' bij in! Doch velen zijn voorzeker op reis en dat is voor paster De Craene een eenige aanvaardbare verontschuldiging, alhoewel sommigen beweerden bepaalde menschen daags te voren te Brussel ontmoet te hebben...

De deklamators beginnen met hun vuurwerk. Alles en allen draaien er door: Buyle, Daisne, Van Gavere, De Corte e.a. De Craene laat het vlug van stapel loopen en om er nog meer zwier in te krijgen zingt Arnold De Muninck enkele passende liederen.

Na eten, drinken en een pijp, wordt er te half vier voortgezet. Thans enkelen der allerjongsten aan de eer: Jan D'Haese, P. Van Keymeulen, Albert De Longie.

Sommige dragen zelf hun verzen voor, wat zeer te betreuren valt. De bezieler dezer dagen zou voorzeker strenger mogen optreden, want laat hij in de toekomst dergelijke onbenullige dingen opzeggen dan verliezen de feesten stellig aan waarde!

*Maar nu wordt alle aandacht gevraagd, want Daisne, de onvermoeibare, de zoeker, de vorscher naar mooier en beter, spreekt over "Russische Poëzie" en brengt den groet der Sowjet-poëten! Enkele artistieke fonoplaten vullen deze merkwaardige lezing! Handgeklap, felicitaties, navragen, uitbundig succes en...kritiek! Zoo is Vlaanderen! Velen zijn slachtoffer van hun drang tot afbreken, beknibbelen en bezwadden! Maar wie bouwt op?! Wie wil met de zwogers staan, wie wil het kruis dragen der verantwoordelijkheid? Vlaanderen, o welig huis...van betweters!! Alleen de tijd zal rechter zijn!
En het feest vervolgt me deklamatie!*

Merendree bij avond. De menschen uit den omtrek komen bij gansche zwermen afgezakt naar 's pasters tuin. Er wordt immers "gemind" vanavond! Die van Teruel zullen het toonen. Hooge verwachtingen. Gespannen atmosfeer. Blauwe lucht met een dalende zon. Nog blijft de menschenvloed aanhouden. Dat wordt een reuzenopkomst!

Zangers treden vooraan. Vlaamsche liederen weerklinken in deze eenig-mooie omgeving. Prof. Verdonk uit Gent laat zijn groep liederen en gedichten uitbeelden. Het is muisstil. Geen tak, geen twijg, geen blad, geen kruidje roert en bij 't einde ontsnapt een zucht:

-Scheun, hé. D'as echte kunste, dade!

Een knipoogje, een glimlach en daar begint het orkest! Eindelijk het hoofdnummer! De minnaars van Teruel! Marcel zit naast ons en trekt zijn vrouwtje dicht tegen zich aan. Voelt ge mijn hart Lieve? Ja, ventje! Moed, Marcel, voorzeker hebt ge nog nooit zooveel angst gevoelden zijt ge tegelijk zoo gelukkig geweest. (Marcel Coole schreef in 1938 het episch gedicht 'De Minnaars van Teruel', vdr) Daisne verkoopt weer enkele kwinkslagen, anderen proesten het uit!

-Zwaaigen doar van veur!

Boeren maken zich kwaad, en roert entwat! Plots zwijgt de muziek, daar verschijnt de 'Minnares van Teruel'. Coole rekt zich en zijn oogen gluren. Voorzeker wordt er in hem op dit heilig moment weer een nieuw vers geboren! Daisne schuift zijn hoed achterover en knipoogt tot Marcel. Krachtig, manmoedig fier draagt de stem van Roggen de melodieuze verzen over het veld, meeslepend onderlijnd door de treffende muziek van Pieter Leemans. In een weelde van kostuums en figuratie wordt het stuk vertoond.

Des bid ik met dit gedicht

dat men

ook thans

u niet zou scheiden,

o don Juan en dona Isabella,

schoonste,

smartelijkste minnaars

aller tijden.

Geweldig handgeklap, langdurige toejuichingen.

-Ventje!

En het lieve vrouwtje trekt Marcel nog inniger tegen zich aan. Dat is misschien één der mooiste momenten uit hun leven geweest. Maar ook zijn vrienden zijn gelukkig, ze dragen hem 't hart op de handen! Nu geen "Pichet" Marcel, nu geen telefooncel, Bert, noch een Pichet-taxi slachtoffer, per adres Windsor, nu alleen vrienden, kameraderie voor en van het hart!

Menschen verwijderen zich, men schudt elkaar de handen (de trein wacht niet) alleen de beste, de gulhartigste wenschen voor de toekomst behooren paster De Craene, en samen met de mooiste indrukken stappen we te elven in den wagen.

Tot volgend jaar, mijn waarde paster!

Poëziedagen in Merendree, in het midden bezieler Basiel De Craene (Foto: Letterenhuis Antwerpen)

Moorkens ging inderdaad het volgend jaar opnieuw naar Merendree. Hij stelde De Craene diverse onderwerpen voor waarover hij een spreekbeurt kon houden: 'het werk van Erich Maria Remarque, de universeel'; 'het tijdschrift Gewas'; 'reisindrukken uit de Fransche Alpen' en 'hedendaagsche jeugd en kunst'. De Craene deed aan Moorkens echter een ander voorstel; 'waarom geen spreekbeurt over Basiel De Craene en zijn werk?', die dat jaar zestig jaar oud werd. Een spreekbeurt gezien in het raam der Poëziedagen. Moorkens ging akkoord¹. De goede verstandhouding tussen Moorkens en De Craene bleef ook tijdens en na WOII bestaan. In Gewas (zesde jaargang nr.1, 1940)² werd het gedicht 'Soldaten-Mijmering' van De Craene opgenomen. Ook aan het boek 'Te Weer'³, dat Moorkens na WOII publiceerde, verleende De Craene zijn medewerking.

¹ Brief van 21 november 1939 aan Moorkens. (Bron: 'Gij Zijt allemaal Welgekomen', Dirk De Geest-Ten Boome B1239)

² Ten Boome B1208

³ Boek samengesteld aan de hand van antwoorden op een omzendbrief met vragen aan Vlaamse schrijvers over hun wel en wee tijdens WOII. Van deze schrijvers en dichters maakte Moorkens een selectie dewelke in het boek korte verhalen en gedichten publiceerden. (Ten Boome B1211)

1940

Met de Duitse bezetting brak voor België een moeilijke en donkere periode aan. Ook RUGO werd het leven moeilijk gemaakt. Het tijdschrift 'Gewas' mocht plots niet meer worden uitgegeven, wat op termijn het zekere einde van de vereniging zou betekenen. De chaos die het eerste jaar van de bezetting met zich meebracht zorgde er ook voor dat de kunsttentoonstelling niet kon doorgaan.

Op 4 januari stuurde het Ministerie Van Onderwijs een brief met de vraag of RUGO wou toetreden tot de 'Federatie der Vlaamsche Kunstenaars'. Door de kunstkringen onder te brengen bij een overkoepelende organisatie, stond men sterker tegenover de Duitse bezetter was de achterliggende gedachte.

In een brief van 4 maart licht voorzitter Emiel Hullebroeck¹ de doelstelling toe:

'Het Bestuur der Federatie der Vlaamsche Kunstenaars heeft de volgende besluiten genomen aangaande de aansluitingswijze der bestaande kunstkringen.

Deze kunstkringen zullen als "kunstkring" bij de Federatie kunnen aansluiten, zonder bijdrage van geldelijken aard. Bedoeld is dus een moreele samenwerking, het bijeenbrengen en blok vormen van alle bestaande kunstkringen onder de bescherming der Federatie, ten einde een wel aaneengesloten macht te bekomen.

De Federatie heeft geenszins het inzicht, zich met de werking dezer kunstkringen te bemoeien. Wel integendeel. Zij is van oordeel, dat de plaatselijke werking goed en noodzakelijk is.

¹ Vlaams componist en een vooraanstaand figuur in de Vlaamse romantische liedbeweging in de eerste helft van de 20e eeuw.
°Gentbrugge 1878 +Liedekerke 1965

Op een gegeven oogenblik nochtans moet de Federatie kunnen rekenen op den steun van alle bestaande kunstkringen, o.a. wanneer de Vlaamsche Kunstgemeenschap wordt bedreigd of wanneer haar belangen moeten verdedigd worden.

De aangesloten kunstkringen kunnen dan ook al hun werkzaamheden, tentoonstellingen of kunstmanifestaties van allen aard laten doorgaan (begin onderlijning) "onder de bescherming van de Federatie der Vlaamsche Kunstenaars" (einde onderlijning), mits deze op voorhand in te lichten.

De leden der kunstkringen, die van de voordeelen der Federatiewerking willen genieten, moeten ten persoonlijken titel bij de Federatie aansluiten en zich gedragen naar de Standregelen. Hun aanvraag tot lidmaatschap moet worden gesteund door twee peters, leden der Federatie.

Het bestuur der Federatie heeft de eer UEd. te verzoeken Uw schriftelijk akkoord met bovenstaande besluiten te willen melden. Het zegt U hartelijk dank en roept U een warm "welkom" toe. Het verzoekt U tevens de leden van Uw kunstkring op de hoogte te willen brengen van bovengenoemde besluiten'.

Op eigen houtje stuurde Moorkens een rondvraag aan de leden van RUGO om te weten wat hun toestand was en hoe zij de aanvang van WOII hadden ervaren.

Op de vergadering van 24 augustus mocht Moorkens felicitaties in ontvangst nemen voor zijn initiatief: 'De Heer Moorkens zet dan de naoorlogsche actie uiteen. Er werden twee omzendbrieven aan de leden gezonden tevens werd een enquête naar hun wederwaardigheden ingericht. De leden beantwoordden allen zoodat deze enquête als volledig geslaagd mag genoemd worden. Gelukkig hebben wij geen leden te betreuren. De Heer Moorkens, van wien het initiatief uitging, werd hiervoor geluk gewenscht'.

Verbod uitgave 'Gewas' en einde RUGO

Zonder echt een duidelijke reden op te geven kreeg 'Gewas' een verbod opgelegd en mocht het blad tot nader order van de bezetter niet langer worden uitgegeven.

Moorkens stelde alles in het werk om een opheffing van het verbod te bekomen. Ook Johan Daisne (Herman Thiery) was bereid zijn steentje bij te dragen. Op 31 augustus schrijft Moorkens hierover aan Fredrix:

Beste Sekretaris,

*Hoe ver staat de zaak naar je onderzoek ter uitgave Gewas?
Onze drukker is inmiddels weergekeerd zoodat we dadelijk van wal kunnen steken.*

De vriend Thiery Herman is bij mij op bezoek geweest; hij heeft mij gevraagd hem op de hoogte van den stand van zaken wat het bekomen der toelating van heruitgave betreft; zoo noodig zal hij te Brussel (waar men de aanvragen moet richten) eens persoonlijk gaan aankloppen. Hoofdzaak is dat wij het juist adres van dit kommandantur kunnen bekomen.

Heb je dit reeds? Of kan de zaak te Antwerpen geregeld?

De zaak bleef vast zitten. Op de vergadering van 22 december 1940 vatte secretaris Fredrix de genomen stappen samen:

'De secretaris deelt mede wat er gedaan werd om van de bezettende overheid de toelating te bekomen Gewas opnieuw uit te geven. Na eerst, half september 1940, de aanvraag tot de Feldkommandatur gericht te hebben, heeft hij, verschillende malen reeds, persoonlijk aangedrongen. Telkenmale werd hem geantwoord: "wachten". De secretaris heeft dan een brief gericht aan Mr. Dr. H. Thiery om te vragen of deze, te Brussel, bij de Feldkommandatur zou willen aandringen. Ook dit bleef zonder gevolg.

De secretaris heeft dan geschreven aan de uitgeverij "Wiek Op" te Brugge, om te vragen of deze den tolk van Gewas wilde zijn bij E.H. Cyriel Verschaeve. Tot heden nog geen bericht ontvangen. In overeenkomst met den Heer Moorkens werd aan V.J. Brunclair gevraagd Gewas uit te geven als tijdschrift van de Federatie der Vlaamsche Kunstenaars, groep Antwerpen/Limburg, desnoods van de gansche Federatie, afd. Letterkunde. De heer Brunclair heeft een schrijven gericht aan de Pressestelle, Feldkommandatur, Antwerpen, om Gewas aan te bevelen. Ook aan Hr. Lode Monteyne werd geschreven, hem vragende, bij de F.V.K. bovengenoemd voorstel, te steunen. Heer Monteyne antwoordde bevestigend. Besluit was: de gebeurtenissen afwachten.

Op 4 januari 1941 kreeg RUGO volgend kort antwoord: 'Die Propaganda-Abteilung Belgien hat Ihren Antrag auf Wiederherausgabe der Zeitschrift "Gewas" bis zum 1. Februar 1941 zurückgestellt, da noch eine Prüfung erforderlich ist.'

Wederom wachten dus.

Op 24 maart 1941 werd de handdoek in de ring gegooid en kwam men op de laatste officiële vergadering tot volgend besluit:

'De secretaris deelt thans mede dat wij, voor wat de uitgave van ons tijdschrift "Gewas" betreft, alle hoop moeten laten varen. Wij allen, aldus secretaris, hebben gemeend dat een Kunst-en Kultureele vereeniging haar werking ongestoord kon verder zetten. Niet is minder waar. Ik heb een persoonlijk onderhoud gehad met zekeren Dr. Gartner (of zooiets) van de Pressestelle. Eerst nu is het me duidelijk dat alles, wat niet in Duitschen dienst staat, moet verdwijnen. Ook Rugo, mijne Heeren, moet verdwijnen of samenwerken. Ik twijfel er geen oogenblik aan of wij zullen, althans tijdelijk, het eerste aanvaarden. Onze tentoonstelling kan nog doorgaan zooals al onze tentoonstellingen, t.t.z. zonder vreemde inmenging. Daarom moeten wij dubbelijveren voor het welgelukken ervan.

Na een gedachtenwisseling waaraan alle de aanwezige bestuursleden deelnemen, wordt er overeen gekomen dat geen officieele actie meer zal gevoerd worden. Het bestuur zal echter voeling blijven houden, ook met de leden. Van de eventuele vergaderingen zullen geen verslagen gemaakt worden.'

In 1941 werd nog wel een zesde kunsttentoonstelling gehouden op aandringen van Fredrix. Dit was meteen ook de laatste. Hiermee kwam een eind aan het korte, soms woelige, maar vooral zéér productief bestaan van RUGO. Gaston Moorkens, die tijdens en voor het bestaan van RUGO al in diverse kunst- en literaire verenigingen deel uitmaakte van het bestuur. Samen met Fredrix richtte Moorkens in 1945 de 'Vereniging van Schrijvers voor de Jeugd' op.

Gaston Moorkens woonde de laatste jaren van zijn leven in de GEBO-building (boven de huidige taverne Obelisk) waar hij op oudejaarsdag 1997 overleed.

Hoofdbestuur K. K. V. Rugo

ROOPTHOFT FRANS, voorzitter
FREDRIX EMIEL, sekretaris
MOORKENS GASTON, beheerder, redaktiesekretaris
AVERHALS GEORGES, VERCRUYSE GEORGES, leden